

DONELAIČIO ŽEMĖ

**Leidžia Kristijono
Donelaičio draugija
Leidžiamas nuo 1992 m.**

**2019 m.
rugsėjis
Nr. 3 (228)**



9 772424 509001

Kaina 2 Eur

Turinys

AKTUALIJOS

Klaipėdoje atidengtas Vydūno paminklas	3
Pradėtas įgyvendinti projektas „Kultūros paveldas pasienio regione – turizmui ir bendradarbiavimui“	5
Natalija Šumilova: „Esame krašto istorinės atminties saugotojai“	6
Mažosios Lietuvos draugijos ir fondo vadovas kun. Valdas Aušra: „Žodis išlieka ilgiau nei akmuo“	8
Klaipėdoje įamžintas Tilžės akto signataro Jurgio Lėbarto atminimas	10
Kūrybinė stovykla „Palikimas“ vėl pakvietė jaunimą	11
Stovykla „Palikimas“: tradicijos tęsiamos	12

KARALIAUČIAUS KRAŠTAS

K.Donelaičio memorialiniame muziejuje Tolminkiemyje – turistų srautas ir remonto laukimas	13
Tolminkiemyje – dailininkų pleneras	14
Vėl pakvietė „Laiko malūnas“	15

K.DONELAITIS

Kristijonas Donelaitis Sankt Peterburge	16
Skaitykime Kristijono Donelaičio „Metus“	16

VYDŪNAS

Pagėgių savivaldybės Vydūno viešojoje bibliotekoje – tarptautinė konferencija	20
---	----

PAMOKOS

Учимся говорить по-литовски	22
-----------------------------------	----

NAUJOS KNYGOS

Vydūniečiai apie genialųjį Vydūną	24
Mažosios Lietuvos pažinimo knyga	26

Pirmajame viršelyje – Klaipėdoje pagaliau atidengtas paminklas Vydūnui, kurio autoriai - skulptoriai Arūnas Sakalauskas ir ukrainiečiai menininkai Olesis Sidarukas bei Borisas Krylovas. Šio paminklo čia laukta net septynerius metus (Algio Vaškevičiaus nuotr.).

Paskutiniajame viršelyje – rugsėjo pabaigoje Tolminkiemyje vykusio dailininkų plenero metu sukurta daug įspūdingų darbų, įamžinusių ir Tolminkiemį, ir Kristijoną Donelaitį. Loretos Zaleckienės tapybos darbas (Algio Vaškevičiaus nuotr.).

Leidžia:

Kristijono Donelaičio draugija

LT-68295 Marijampolė,

Vytauto g. 28

www.donelaitis.info

draugija@donelaitis.info

Redaguoja:

Algis Vaškevičius – redaktorius,

Gintaras Skamaročius –

K.Donelaičio draugijos

pirmininkas,

Saulius Svilius – techninis

redaktorius

„Donelaičio žemės“ redkolegija:

G.Skamaročius (pirmininkas),

N.Kitkauskas, V.Gocontas,

V.Juraitis, Dž.Maskuliūnienė,

A.Matulevičius, R.Senapėdis,

V.Šilas

Spausdino AB „Spauda“,

Laisvės pr. 60, LT-05120 Vilnius

Rankraštis pasirašytas spaudai

2019-09-30

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra.

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone

Tiražas – 1200 egz.

K.Donelaičio draugijos sąskaita:

LT917044060001135106

Projektą iš dalies remia

Spaudos, radijo ir televizijos

rėmimo fondas bei VšĮ Nemuno

euroregiono Marijampolės biuras

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS



www.nemunus.info

Klaipėdoje atidengtas Vydūno paminklas

Rugsėjo 1-ąją Klaipėdoje, skvere tarp Puodžių ir Bokštų gatvių buvo atidengtas paminklas vienam žymiausių Mažosios Lietuvos veikėjų, rašytojui ir filosofui Vydūnui. Prireikė net septynerių metų, kol idėja pastatyti paminklą dvasios milžinui vadintam Vydūnui buvo įgyvendinta, o šiam tikslui jėgas suvienijo daug įvairių žmonių ir organizacijų.

Dar 2012 metais Mažosios Lietuvos reikalų tarybos Klaipėdos krašto skyriaus nariai sumanė uostamiestyje pastatyti paminklą šiai asmenybei. Per tą laiką keitėsi ir numatoma paminklo vieta, ir pradinė idėja, praėjo ir pernai minėti Vydūno metai, kai buvo minimos jo 150-osios gimimo metinės, kol galiausiai jo atidengimui pasirinkta šių metų Mokslo ir žinių diena.

Paminklui statyti ir skverui sutvarkyti 2016 metais buvo paskelbtas konkursas, jį laimėjo menininkų grupė – skulptorius Arūnas Sakalauskas, ukrainiečiai Olesis Sidarukas ir Borisas Krylovas – būtent šie menininkai sukūrė pernai Kaune atidengtą „Laisvės kario“ paminklą.

Naujai sutvarkytame skvere buvo įrengta kompozicija „Versmė“ – fontanas, ant kurio krašto palikti Vydūno batai, o jis pats stovi basas ant sferos formos pjedestalo, kuriuo teka vanduo. Iš viso paminklo gamyba ir pastatymas kainavo apie 70 tūkstančių eurų, o skvero sutvarkymas miestui atsiėjo dar apie 484 tūkstančius eurų.

Tvarkant skverą buvo iškirsti seni medžiai, atnaujinta danga, suformuoti nauji takai, įrengti suoliukai, dviračių takai, apšvietimas. Vietoj senų iškirstų medžių pasodinta naujų – ažuolas, obelys, japoniškos magnolijos papuošė at-



Paminklo kūrėjai ir renginio svečiai.

sinaujinius skverą.

Nepaisant didelio karščio, į paminklo atidengimo iškilmes susirinko labai daug žmonių. Renginio vedėjai Marijus Budraitis ir Jurgita Jurkutė-Širvaitė trumpai priminė Vydūno biografiją, svarbiausius darbus ir idėjas, o po to į sceną pakvietė paminklo statymo iniciatorius – viešosios įmonės „Mažosios Lietuvos kultūra“ steigėjus ir narius.

Šios įstaigos valdybos pirmininkas, verslininkas ir mecenatas bei Vydūno paminklo statymo komisijos pirmininkas Rimantas Cibauskas prisiminė, kaip prieš septynerius metus sulaukė kvietimo paremti šią idėją ir kaip pamažu įsitraukė į šį darbą, nors puikiai suprato, kad nebus lengva surinkti lėšas ir išspręsti visus organizacinius klausimus, reikės daug tikėjimo ir pasitikėjimo.

„Džiaugiuosi, kad pasiekėme viską ką planavome ir dar daugiau. Tai yra puikus pavyzdys Lietuvai, kad galime vardan bendro tikslo susivienyti ir dirbti kartu. Prie paminklo pastatymo prisidėjo verslo įmonės, savivaldybė, Lietuvos kultūros ministerija, daugybė paprastų žmonių, kurie aukojo

įvairias pinigų sumas idėjai įgyvendinti. Neabejoju, kad ši aikštė bus mėgstama, lankoma ir viena gražiausių Klaipėdos vietų“, – sakė R.Cibauskas.

Plojimais buvo pasitiktas į sceną užlipęs Vydūno draugijos garbės pirmininkas Vacys Bagdonavičius, kuris Vydūno gyvenimo ir kūrybos tyrinėjimui atidavė visą savo gyvenimą. Jautrioje savo kalboje Vydūną jis pavadino žmogiškumo apaštalu, žadinusiu tautą ir sukūrusiu laisvos, nepriklausomos asmenybės ugdymo programą. Jis kalbėjo ir apie šiandienos iššūkius, ir apie pamokas, kurias turime išmokti iš Vydūno. V.Bagdonavičius džiaugėsi, kad paminklą kūrė ir menininkai iš Ukrainos žemės, kad daug žmonių pagal galimybes prisidėjo prie jo statybos.

Vydūno draugijos garbės pirmininkas R.Cibauską paskelbė draugijos garbės nariu. Toks pat vardas suteiktas ir iškilnėse dalyvavusiai iš Vokietijos atvykusiai Vydūno giminaitei, jo brolio anūkei Britai Storost. Į iškilmes buvo atvykę ir daugiau svečių iš Vokietijos, kur gyvena Vydūno giminaičiai.

Iškilnėse kalbėjo Seimo nariai, buvo perskaityti Lietuvos



Iškilmėse Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius (kairėje) bendravo su Lietuvos kultūros ministru Mindaugu Kvietkausku (viduryje) ir Klaipėdos miesto meru Vytautu Grubliausku. *Autoriaus nuotr.*

prezidento Gitano Nausėdos, pabrėžusio aktualumo nepraradusią Vydūno frazę: „Tautiškumas neatsiejamas nuo dorovės“, taip pat premjero Sauliaus Skvernelio, Seimo pirmininko Viktoro Pranciškio sveikinimai, kuriuose dėkota už šios puikios idėjos įgyvendinimą.

„Vydūnas pabrėžė vidinės šviesos svarbą. Vydūno 150-osios gimimo metinės sutapo su valstybės šimtmečiu. Tai vienas žmonių, kurie kūrė šviesesnę mūsų šalies rytojų, kalbėjo, kaip svarbu kurti geresnę žmogų. Svarbu įamžinti tokius šviesuolius ne tik kaip istorinį ženklą, bet tai daro mus stipresnius. Vydūnas mums leidžia pajusti mūsų gyvenimo šaknis. Jis sakė, kad jei pamirštame savo gyvenimo šaknis, silpstame“, - sakė Lietuvos kultūros ministras Mindaugas Kvietkauskas.

Viešosios įstaigos „Mažosios Lietuvos kultūra“ direktorius Arvydas Girdzijauskas kalbėdamas priminė Vydūno mintį, kad žmogus niekada nėra toks gražus, koks jis yra kurdamas.

„Žmogaus kūryba būna įvairi.

Kokios kūrybos Vydūnas iš mūsų tikėjosi? Jo žodžiais, žmogiškumu reikia stiprinti, skaidrinti ir apšviesti gamtą ir visą pasaulį. Vydūnas kviečia kurti žmogų savyje, žmogiškumą. Tikiuosi, kad šis gražus sodas, dvasinga Vydūno figūra paskatins mus puoselėti šiuos dalykus ir nuo to Klaipėda ir mūsų šalis bus dar gražesnė“, - sakė jis.

Mažosios Lietuvos reikalų tarybos Klaipėdos krašto skyriaus pirmininkas Petras Šmitas taip pat prisiminė, kaip gimė paminklo idėja. Jis paminėjo, kad darbai truko išties ilgai, tačiau rezultatas – džiuginantis: „Žmogus, sėdėdamas ir žiūrėdamas į Vydūno skulptūrą, galės mąstyti apie būtį, egzistenciją, žmogaus pašaukimą ar tiesiog gėrėtis medžių ir gėlių spalvomis, jų kvapais.“

Kalbančiųjų buvo ir daugiau, o Klaipėdos meras Vytautas Grubliauskas pasiūlė visiems mažiau kalbėti ir imtis darbų. Prieš pat atidengiant paminklą buvo suteiktas žodis ir skulptoriui, Lietuvos nacionalinės premijos laureatui A.Sakalauskui, kuris nuoširdžiai

padėjo visiems, prisidėjusiems prie idėjos įgyvendinimo.

„Paminklas iškilo skvere, kur aplink yra kelios mokyklos, ir simboliška, kad jis atidengiamas rugsėjo 1-ąją. Šį darbą galėjome atlikti tik visi kartu sutelktomis jėgomis. Vydūno sodas, kur įamžinta jo mąstysena ir jo regėjimo laukas. Vydūno sodas... Norėjome išreikšti esminę Vydūno intenciją auginti kūrybingą sielą, besiveržiančią tiesos link. Vydūnas prašo nurimti mūsų dvasią, įsiklausyti į vidaus balsą, eiti ten, kur veda ne aistra, o širdis. Širdis, kuri maitinasi šviesa, sklindančia iš amžinojo slėpinio – vandens.

Tikiuosi, kad ne tik šalia esančių mokyklų jaunimas šiame sode skleis Vydūno pasaulio sampratą, bet ir kiti apsilankę čia praturtins savo dvasios sodą. Linkiu, kad visų mūsų širdyse spindėtų vydūniška dvasia“, - sakė paminklo kūrėjas.

Perkirpus paminklo juostelę ir jį atidengus, šimtai klaipėdiečių ir miesto svečių skubėjo prie jo įsiamžinti. Visus dar pasveikino viešosios įstaigos Karaliaučiaus lietuvių bendruomenės pirmininkas Sigitas Šamborskis, prisiminęs, kaip Vydūnas buvo pagerbtas 1989 metais, kai ant namo kuriamame jis gyveno Tilžėje (Sovetske) buvo atidengta atminimo lenta, o šventės dalyviai su vėliavomis ir žirgais per karalienės Luizės tiltą atėjo iš Lietuvos pusės į Tilžę.

Po iškilmingos dalies buvo surengtas ir koncertas – scenoje dainavo Tilžės Vydūno lietuvių draugijos ansamblis „Birutė“, Karaliaučiaus Liudviko Rėzos lietuvių draugijos jungtinis ansamblis „Gabija“ ir kiti, taip pat pasirodė renginio pradžioje Lietuvos himną atlikusi Monika Marija ir Saulius Petreikis.

Algis Vaškevičius

Pradėtas įgyvendinti projektas „Kultūros paveldas pasienio regione – turizmui ir bendradarbiavimui“

Šių metų liepos 16 dieną pradėtas Lietuvos ir Rusijos Federacijos (Karaliaučiaus srities) bendradarbiavimo per sieną 2014-2020 metų programos projekto „Kultūros paveldas pasienio regione – turizmui ir bendradarbiavimui“ įgyvendinimas. Pagrindinis jo partneris – Šakių rajono savivaldybės administracija, partneriai – paraiškos rengimą organizavusi viešoji įstaiga Nemuno euroregiono Marijampolės biuras bei Karaliaučiaus (Kaliningrado) srities istorijos ir meno muziejus. Bendras projekto biudžetas – 1 110 920 eurų, iš jų programos dalis – 999 828 eurų.

Projekto įgyvendinimo metu per 24 mėnesius yra numatyta restauruoti Šakių rajone esančio XIX amžiaus Kidulių dvaro svirną, įrengiant jame ekspozicijų sales, erdves parodoms ir renginiams, taip pat suremontuoti Karaliaučiaus srityje, Tolminkiemyje esantį lietuvių literatūros klasiko Kristijono Donelaičio memorialinį muziejų, sutvarkant ten esančių pastatų vandentiekio ir šildymo sistemas, kapitališkai atnaujinant klebonijos stogą, fasadą bei atliekant kitus būtinus darbus. Abeji centrai įsigis šiuolaikiškos įrangos parodoms bei kitoms veikloms vykdyti.

Projekto įgyvendinimo metu taip pat numatyta surengti atidarymo ir uždarymo konferencijas, mokymus kultūros specialistams. Bus organizuojami poezijos skaitymai Kiduliuose ir Tolminkiemyje, septynių dienų trukmės vasaros kultūros akademija vaikams, taip pat bus surengtas dailės pleneras ir parodos, poezijos vakaronės.

Projekte numatyta bendro turistinio kultūros paveldo maršruto parengimas (po Marijampolės apskritį ir rytinę Karaliaučiaus

srities dalį), leidinių ir žemėlapių išleidimas, taip pat projekto viešinimas spaudoje ir kitais būdais. Žiniasklaidos atstovams ir turizmo firmų darbuotojams bus surengtas pažintinis vizitas naujai parengtu kultūros paveldo maršrutu, į kurį bus įtraukti ir abu jau restauruoti objektai. Tikimasi, kad atnaujinti istoriniai pastatai, pritaikyti naujai įvairiai veiklai pritrauks daugiau turistų ir pasitarnaus glaudesniai dviejų kaimyninių šalių gyventojų bei institucijų bendradarbiavimui.

Rugpjūčio 9 dieną Šakių rajone esančiame Kidulių dvare buvo

cijos dalyvius pasveikino Šakių rajono savivaldybės meras Edgaras Pilypaitis. Jis apsidžiaugė, kad projektas yra svarbus Kidulių bendruomenei, nes leis sutvarkyti Kidulių dvaro svirną ir pritaikyti jį įvairioms veikloms, o tai leis padidinti turistų lankomumą ir dar didesnę susidomėjimą šiuo rajonu.

Konferencijoje dalyvavusi Lietuvos kultūros atašė Karaliaučiaus srityje Raminta Gecevičienė taip pat pabrėžė šio projekto įgyvendinimo svarbą ir ypač tai, jog pagaliau bus sutvarkytas lietuvių grožinės literatūros pradininko, poemos



Naujojo projekto dalyviai

surengha šio projekto atidarymo konferencija. Joje dalyvavo daugiau kaip 50 dalyvių iš Lietuvos ir Karaliaučiaus srities.

Prieš atidarymo konferenciją surengtas ir pirmasis projekto valdymo grupės susirinkimas, kuriame dalyvavo visų projekto partnerių atstovai. Susitikimo metu buvo aptarti darbiniai projekto įgyvendinimo klausimai – veiklos, artimiausi renginiai, atskaitomybė, auditas ir pan.

Projekto įžanginės konferen-

„Metai“ autoriaus Kristijono Donelaičio memorialinis muziejus Tolminkiemyje, kuris pastaruosiu metu, Rusijos Federacijai įvedus elektronines nemokamas vizas sulaukia vis didesnio lankytojų dėmesio. Spalio 4 dieną bus minimas šio muziejaus įkūrimo 40-metis, o po to prasidės muziejaus remonto darbai.

Šakių rajono savivaldybės administracijos švietimo, kultūros ir sporto skyriaus vedėjo pavaduotoja, projekto vadovė Au-

relija Papievienė pristatė veiklas, kurios numatomos įgyvendinant šį projektą Šakių rajone. Kaip jau minėta, per dvejus metus bus rekonstruotas Kidulių dvaro svirnas, įrengiant jame renginių salę, skirtą įvairioms šviečiamosioms veikloms, parodoms ir pan. Taip pat bus surengti poezijos skaitymai, tapytojų pleneras, parodos ir kitos veiklos.

Apie viešosios įstaigos Nemuno euroregiono Marijampolės biuro veiklas šiame projekte kalbėjo biuro direktorius, projekto koordinatorius Gintaras Skamaročius, išsamiau pristatęs ir patį projektą, ir jo tikslus bei uždavinius, ir projekto partnerius bei biudžetą. Jis pasidžiaugė, kad vykdant šį projektą bus sutvarkyti du svarbūs kultūros paveldo objektai kaimyninėse šalyse, o tai leis padidinti turistų srautus, sustiprins tarpusavio bendradarbiavimą, leis krašto bendruomenėms labiau pajusti sutvarkytų kultūros paveldo objektų teikiamą naudą vietos bendruomenėms. Biuras taip pat organizuos vasaros kultūros akademiją vaikams, mokymus, turistinio maršruto parengimą ir jo pristaty-

mą - pažintinį vizitą turizmo darbuotojams bei žurnalistams.

Apie Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejaus veiklas projekte kalbėjo šio muziejaus direktoriaus pavaduotoja, projekto koordinatorė Olga Ščeglova. Ji detalai pristatė K. Donelaičio muziejuje Tolminkiemyje numatytus atlikti darbus, kalbėjo ir apie patį muziejų, kuris yra stambiausias tokio pobūdžio kultūros objektas kaimyninėje šalyje, kasmet sulaukiantis dešimčių tūkstančių lankytojų.

Šakių rajono turizmo centro direktorė Ieva Bernotaitė pristatė Šakių rajono svarbiausius lankytinus objektus, atkreipė dėmesį, kad jiems skirtų investicijų kiekis beveik tiesiogiai susijęs su lankytojų skaičių augimu.

Konferencijos metu buvo pristatyta kultūros paveldo geroji praktika Marijampolės apskrityje, taip pat kultūros paveldo padėtis Karaliaučiaus srityje. Konferencijos pabaigoje vyko diskusijos ir jos apibendrinimas, taip pat surengta ekskursija, kurios metu pristatytas Kidulių dvaras.

DŽ informacija

Pernai lapkričio 30-ąją minint Tilžės akto pasirašymo 100-ąsias metines, K. Donelaičiu medaliu „Širdings brolau“ buvo apdovanota Kranto (Zelenogradsko) miesto bibliotekos kraštotyros sektoriaus vyriausioji bibliotekininkė Natalija Šumilova – jai apdovanojimas skirtas už rūpinimąsi lietuvių kultūrai svarbiomis vietomis, Kuršaičių atminimo puoselėjimą, lietuvių kalbos populiarinimą, kultūrinių mainų tarp Lietuvos ir Karaliaučiaus (Kaliningrado) krašto stiprinimą. Skaitytojams siūloma pokalbį su N. Šumilova.

- Papasakokite apie save ir savo darbą.

- Aš išaugau šeimoje, kuri buvo tarp pirmųjų persikėlėlių į Karaliaučiaus kraštą. Mano mama atsikraustė į buvusią Rytų Prūsiją iš Tambovo 1947 metais, tėvas – iš Vinicos srities 1952-aisiais. Aš ir mano mažoji sesutė gimėme Vladimirovo kaimelyje, kuris anksčiau vadinosi Toruva (Bagrationovsko rajone). Kaip ir daugelis mano bendraamžių baigėme mokyklą, po to srities šviečiamojoje kultūros mokykloje įgijau bibliotekininko-bibliografo specialybę, vėliau mokiausi Sankt Peterburgo kultūros universitete. Mano šeima turėjo daug knygų, tėvas nuolat skaitė ir mane su sesute mokė, kad svarbiausia yra mylėti ir gerbti žmones. Jis taip pat nuolat kartodavo, kad mes gimėme ir gyvename nuostabioje žemėje, pasakodavo šio seno krašto istorijas. Tai, kad mes su seserim domėjomės kraštotyra, atėję iš vaikystės, iš tėvo.

Aš laikau didele sėkme tai, kad teko dirbti vienoje iš tuomečio Leningrado bibliotekų. Ten aš susipažinau su labai išsilavinusiais ir inteligentiškais žmonėmis. Tarp jų buvo ir poeto bei vertėjo Viktoro Toporovo žmona Irina (šis vertėjas „Pasaulinės literatūros biblio-



Konferencija Kidulių dvare sulaukė nemažo susidomėjimo
A. Vaškevičiaus nuotr.

Natalija Šumilova: „Esame krašto istorinės atminties saugotojai“



N.Šumilova įsitikinusi, kad svarbiausia yra mylėti ir gerbti kitus žmones.
Asmeninio albumo nuotr.

tekos“ serijoje išvertė H.Heinės, J.V.Getės, R.M.Rilkės kūriniai). Susipažinau ir su jo motina Zoja Toporova, kuri buvo garsi advokatė, padėjusi poetui Josifui Brodskiui. Ji draugavo ir su poete Ana Achmatova. Šeimoje bei Leningrade įgyta patirtis vėliau tapo pagrindiniu mano gyvenimo varikliu.

- Ar jūsų bibliotekoje yra K.Donelaičio ir kitų lietuvių rašytojų kūrinių?

- Mūsų Kranto (Zelenogradsko) J.Kuranovo miesto bibliotekoje yra visas lietuvių literatūros skyrius, kuriame yra ir knygos, ir brošiūros, ir žurnalai, ir kiti leidiniai. Mes surinkome ir atidžiai saugome lietuvių literatūros klasiko K.Donelaičio knygas – čia ir naujausi jo leidiniai, ir knygos, išėjusios sovietiniais metais. Knygas mums dovanoja Vilniaus apskrities A.Mickevičiaus viešoji biblioteka ir L.Rėzos kultūros centras Juodkrantėje.

Kaip žinote, būtent gyventojai yra krašto istorinės atminties saugotojai. Ir nesvarbu, kokios

tautybės jie yra, svarbiausia – kokių kultūriniu istoriniu palikimu jie išgarsino savo kraštą, miestą, kuriame aš gyvenu. Būtent todėl nuo mūsų ir priklauso, kaip mes tą palikimą išsaugosime ir perduosime savo įpėdinams. Taip gimė idėja atidengti atminimo lentą Fridrichui ir Aleksandrui Kuršaičiams, garsiems Lietuvos kultūros ir mokslo veikėjams. Bibliotekos kraštotyros sektoriuje yra saugomos Kuršaičių archyvo kopijos.

Krante gyvena žmonės, turintys lietuviškų šaknų, dauguma iš jų yra mūsų bibliotekos skaitytojai. Mes pastebėjome, kad atsisadus sienoms šie žmonės ėmė rečiau važinėti į Lietuvą, o, atėję į biblioteką, jie dažniau prašo lietuvių-rusų pasikalbėjimų knygelių bei knygų lietuvių kalba, kad nepamirštų savo gimtosios kalbos. Mes kreipėmės su prašymu į Lietuvos generalinio konsulato Karaliaučiuje kultūros atašė Ramintą Gecevičienę, ir jos dėka gavome rusų-lietuvių pasikalbėjimų knygų, kurios greitai pasklido tarp

skaitytojų. Šiomis pasikalbėjimų knygomis taip pat susidomėjo verslo atstovai, studentai, žurnalistai, ekskursijų vadovai ir turistai. Mūsų bibliotekoje jau antri metai veikia klubas „Lituanika“, kur norintys studijuoja lietuvių kalbą ir šalies kultūrą. Mes kaimynai, mus daug kas jungia – tas pats dangus, jūra, viena meilė žemei, kurioje pasisekė gyventi.

- Praėjusiais metais jūs buvote apdovanota K.Donelaičio medaliu „Širdings brolau“ už kultūrinių ryšių tarp Lietuvos ir Karaliaučiaus krašto stiprinimą, lietuvių kalbos populiarinimą, rūpinimąsi Kuršaičių atminimu. Ką jums reiškia šis apdovanojimas?

- K.Donelaičio medaliu „Širdings brolau“ įteikimas tapo man laimingu netikėtumu. Tai ir garbinga, ir atsakinga. Aš labai dėkinga visiems, kurie taip aukštai vertino mano kūrybinę veiklą. Vadinas, tai, ko buvau mokoma šeimoje, ką vertinu ir gerbiu pati – įsiklausyti į žmones, juos mylėti, saugoti ir populiarinti gautą palikimą priimama ir nepalieka abejingų. Aš pati gimiau ir išaugau kaime ir gerai žinau valstiečio darbo vertę, kurią su tokia meile aprašė Kristijonas Donelaitis.

- Ko norėtumėte palinkėti mūsų žurnalo skaitytojams?

- Kartą vokiečių grafienė, žurnalistė ir garsi visuomenės veikėja Marion Dionhof pasakė: „Aš visada norėjau, kad vieną gražią dieną mes susitiktume prie upės, ištiestume vienas kitam ranką, kartu per eitume tiltą ir toliau eitume kartu“. Man šie žodžiai turi labai didelę reikšmę, ir jais noriu pasidalinti su žurnalo skaitytojais. Ačiū.

Mažosios Lietuvos draugijos vadovas kun. Valdas Aušra: „Žodis išlieka ilgiau nei akmuo“

Šią vasarą Lietuvoje viešėjo Jungtinėse Amerikos Valstijose, Čikagoje veikiančios Mažosios Lietuvos draugijos ir fondo vadovas kunigas Valdas Aušra. „Donelaičio žemės“ skaitytojams jis maloniai sutiko papasakoti apie naujausius šių organizacijų darbus bei artimiausius planus.

- Papasakokite plačiau apie pastarųjų metų Mažosios Lietuvos draugijos ir Mažosios Lietuvos fondo veiklą. Ar vyksta jūsų susirinkimai, kokius svarbesnius darbus paminėtumėte, ką pavyko nuveikti?

- Mažosios Lietuvos fondas ir draugija jau kelerius metus veikia kaip viena organizacija. Mažosios Lietuvos fondas daugiausia užsiima įvairių leidinių, kurie kalba Mažosios Lietuvos istorijos ir kultūros atminties ir išlaikymo temomis finansavimu. Mūsų pagrindinis uždavinys buvo išleisti Mažosios Lietuvos enciklopedi-

ją. Tą uždavinį mes jau atlikome. Vėliau kilo mintis išleisti keliomis kalbomis Mažosios Lietuvos enciklopedinį žinyną. Ir šis darbas jau beveik atliktas. Originalusis sumanymas buvo jį išleisti keturiomis kalbomis: lietuvių, anglų, vokiečių ir rusų. Daugiausiai įdėjome pastangų leidžiant anglų ir lietuvių kalbomis. Leidinys vokiškai (kiek jį papildant) buvo išleistas mums beveik neprisidedant. Dabar mąstome, ar verta šią knygą išleisti rusiškai.

Šiuo metu mes ruošiamė Mažosios Lietuvos enciklopedijos ir žinyno skaitmeninį variantą, kurį bus galima įsigyti ir laikmenose, ir per internetą. Norime, kad šių knygų informacija būtų lengvai surandama, ją būtų lengva cituoti, kopijuoti...

Atliekant mūsų pagrindinį darbą, mes pilnai ar iš dalies finansavome ilgą sąrašą istorinių tiriamųjų ar grožinės literatūros knygų,

kurios kalbėjo apie Mažąją Lietuvą.

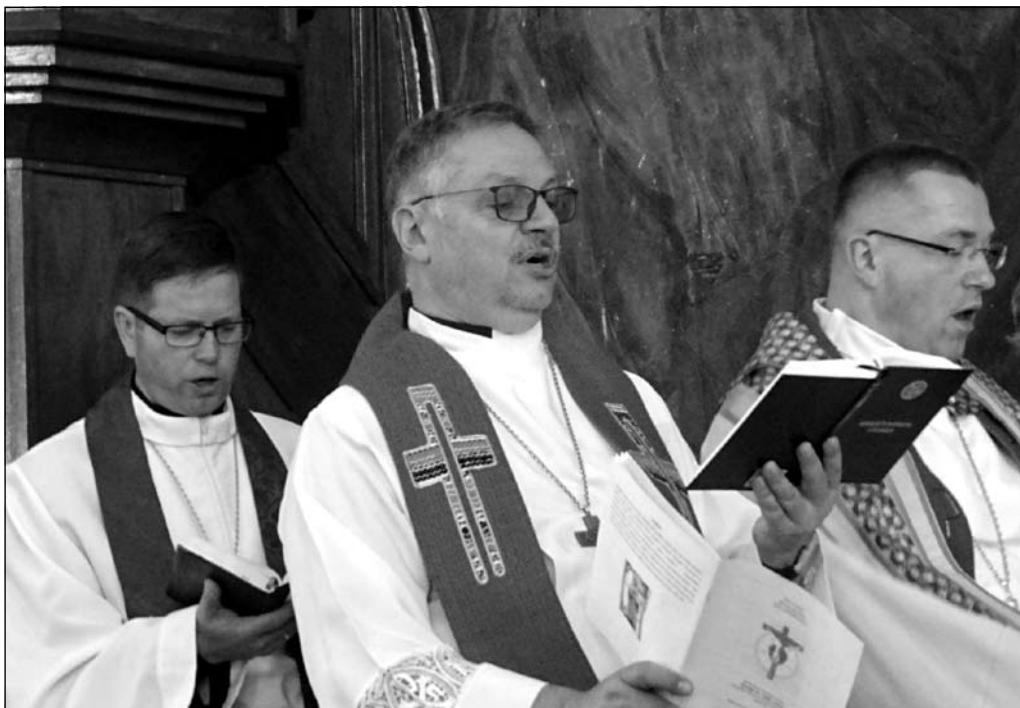
Draugijos veikla yra kiek kitokia. Ji visą laiką atspindėjo Mažosios Lietuvos palikuonių ar mylėtojų asmeninę veiklą išėivijoje, išlaikant šią unikalią lietuvišką kultūrą čia ir dabar. Mažėjant mūsų ratui, nusprendėme savo veiklą plėsti už Čikagos ribų. Pirmiausia tai pasireiškė bendradarbiavimu su Mažosios Lietuvos bendrija Lietuvoje, kuris augo ir traukėsi priklausomai nuo tos bendrijos aktyvumo. Manau, kad tie ryšiai vėl suaktyvės, nes prie bendrijos vairo stoji jauna ir energinga vadovų karta.

Kitas Draugijos veiklos baras yra lietuviškos švietėjiškos jaunimo veiklos palaikymas Karaliaučiaus krašte. Jį pradėjome jau 1996 metais ir nenutrūkstamai tęsiame iki pat šios dienos. Tikimės, kad tą arimų vagą galėsime bent dar kelerius metus tęsti.

- Su kokiomis didžiausiomis problemomis susiduria jūsų vadovaujamas Mažosios Lietuvos draugija ir fondas?

- Mūsų didžiausia problema yra tai, kad žmonės negyvena amžinai. O kadangi jie negyvena amžinai, tai tuo pačiu negali amžinai remti mūsų veiklos. Aktyviausi ir labiausiai susipratę mūsų nariai jau yra pasiekę 80 ir daugiau metų amžių. Daugelis jaunimo mažiau domisi tuo kraštu.

- Mažosios Lietuvos fondas parėmė ir Lietuvoje vykdomus projektus. Teko girdėti, kad finansinė auka prisidėjote prie



Kun. V. Aušra (centre) savo kunigystės 25-mečio šventėje Šilutėje.

savanorių įamžinimo Pagėgių krašte. Ką dar pavyko nuveikti Lietuvoje?

- Savanorių įamžinimas Pagėgiuose, mano giliu įsitikinimu, buvo tiesioginis Mažosios Lietuvos susijungimo su Didžiąja siekių įamžinimas. O daugelis mūsų fondo ir draugijos narių protėvių būtent ir siekė šio tikslo. Taip kad šis paminklas yra skirtas ir jiems, mūsų tėvams ir seneliams.

Šiuo metu plėtojama iniciatyva surašyti visus Mažosios Lietuvos gyventojus, kurie 1918-1919 metais tarnavo savanoriais atsikuriančioje Lietuvos kariuomenėje.

Prisidėjome prie Martyno Jankaus muziejaus iniciatyvos Mažosios Lietuvos senosiose protestantiškose kapinėse atgaivinti Mažajai Lietuvai būdingų paminklų bei kryžių gaminimo ir statymo tradiciją ir taip išsaugoti esamus antkapinius paminklus bei kryžius.

Kaip jau anksčiau minėjau, žiūrime, kaip suaktyvinti bendradarbiavimą su Mažosios Lietuvos bendrija.

- Šią vasarą viešėjote Lietuvoje. Ar teko čia užsiimti ir Mažosios Lietuvos reikalais?

- Vasaros apsilankymas buvo labiau skirtas asmeniniams ir bažnytiniams reikalams. Šilutėje švenčiau savo kunigystės 25-ųjų metų jubiliejų. Išleidau ir pristačiau knygą „paKVIETIMAS: ... ateik, o Viešpatie, į mano rojų...“ (išleido Petro Ofseto leidykla). Lankiau Liuteronų bažnyčios vasaros stovyklą jaunimui. Pamokslavau.

Nors negaliu sakyti, kad visai nieko nenuveikiau Mažosios Lietuvos labui. Susitikę su Martyno Jankaus muziejaus direktore Liudvika Burzdžiuviene aptarėme galimybes bendradarbiauti. O liepos 5 dieną apsilankiau Katyčių Liuteronų bažnyčioje, kur mano senelis Jonas Aušra buvo iškilmingai pagerbtas suteikiant jam Katyčių



Savo šventėje kun. V. Aušra sulaukė daugybės sveikinimų.

A. Vaškevičiaus nuotr.

garbės piliečio vardą. Jo, o ir jo vaikų, jau seniai nebėra tarp gyvųjų, bet susirinko beveik visi jo vaikaičiai ir net provaikaičiai.

- Kokie artimiausi veiklos planai, kokie darbai laukia?

- Mano pagrindinis darbas vyksta Zions Lietuvių Liuteronų parapijoje. Įprastiniai kunigo darbai: pamokslavimas, sakramentų teikimas, ligonių lankymas, paguodos teikimas. Be jų dar administruoju jau septynioliktus metus pradėjusį lietuvišką vaikų darželį „Spindulėlis“.

Kaip jau skaitytojams aišku, kelis metus esu atsakingas už Mažosios Lietuvos fondą ir draugiją.

Be to dar ir rašau, kuriu eilėraščius. Taip išėjo, kad šių metų pradžioje tapau ir išeivijoje veikiančioje Lietuvių Rašytojų Draugijos pirmininku. Tenka organizuoti įvairius didesnius ar mažesnius renginius.

Taip kad rankos pilnos veiklos. Gerai, kad vaikai jau užaugę ir išsivažinėję po universitetus. Jie jau nebereikalauja tiek dėmesio, kiek anksčiau.

Spalį lankysiuosi Druskinin-

kuose, kur dalyvausiu „Druskininkų poezijos rudens“ renginiuose ir skaitysiu eilėraščius iš naujosios savo knygos „paKVIETIMAS: ... ateik, o Viešpatie, į mano rojų...“.

- Turbūt teko girdėti, kad Europos Sąjungos lėšomis už maždaug pusę milijono eurų per dvejus metus bus atnaujintas Kristijono Donelaičio memorialinis muziejus Tolminkiemyje. Kaip vertinate šį faktą?

- Nelabai esu susipažinęs su šiuo reikalu. Man sunku jį įvertinti. Tik noriu pasakyti, kad yra labai svarbu išlaikyti mūsų kultūros simbolius, o K. Donelaičio muziejus Tolminkiemyje toks būtent yra. Ir dar svarbu, kad būtų finansuojami ne tik „akmenų atstatymo“ darbai, bet ir gyvoji – išliekamoji – kultūrinė ir švietėjiška atmintis. Istorija yra pateikusi ne vieną pavyzdį, kai žodis (koks jis efemeriškas ir trapus neatrodytų) ir jo perteikta informacija išlieka ilgiau, nei akmuo. Ir ypač toks akmuo, kuris nėra įprasminamas istorijos ar kultūros...

Klaipėdoje įamžintas Tilžės akto signataro Jurgio Lėbarto atminimas



Liepos pradžioje Klaipėdoje, ant pastato Tiltų g. 16 buvo atidengta atminimo lenta, skirta Tilžės akto signatarui ir Lietuvos šaulių organizacijos nariui Jurgiui Lėbartui. Į šias iškilmes atvyko daug kultūros ir visuomenės veikėjų.

Menotyrininkas, fotografas, Mažosios Lietuvos reikalų tarybos Klaipėdos skyriaus pirmininkas Petras Šmitas trumpai priminė signataro biografiją. Jis pabrėžė, kad Klaipėdos krašto lietuvininkų susivienijimo valdybos ir tarybos narys J.Lėbartas savo veikla siekė Mažąją Lietuvą sujungti su Didžiąja į vieną nepriklausomą valstybę.

Šiame pastate kurį laiką J.Lėbartas dirbo, čia 1923-1925 metais veikė Mažosios Lietuvos gelbėjimo komitetas, kuriame jis ėjo vicepirmininko pareigas. Lietuvos šaulių sąjungos rinktinės vadas Rolandas Lukšas džiaugėsi, kad jis įamžintas ne tik kaip signa-

taras, bet ir kaip Šaulių sąjungos narys.

Šių metų pradžioje Klaipėdos miesto tarybos Žymių žmonių, istorinių datų, įvykių įamžinimo ir gatvių pavadinimų suteikimo komisijos nariai po ilgų diskusijų, ieškant vietos, kurioje galima būtų tinkamai pagerbti J. Lėbartą, apsisprendė ties šiuo pastatu, nors prieš tai buvo siūloma ir keletas kitų vietų.

Atminimo lentą atidengė jos kūrėjas Rimantas Eidėjus, architektas Adomas Skiežgelas, R.Lukšas ir politikas bei visuomenininkas Vytautas Čepas.

J.Lėbartas – Tilžės akto signataras, Šaulių sąjungos XX Klaipėdos rinktinės valdybos pirmininkas. Jis gimė Gargžduose, 1911 m. įsteigė ir su kitais vadovavo spaudos kooperatyvui, vėliau ben-

drovei „Lituania“. Buvo šios draugijos leidinio „Apžvalga“ dalininkas. 1915 m. parengė ir išleido iliustruotą elementorių „Lietuviškų kūdikių knygelė“, kuris buvo skirtas mokyti vaikus lietuvių kalbos namuose.

1922 metų pabaigoje, įsteigus Mažosios Lietuvos Gelbėjimo komitetą, vienintelis J.Lėbartas pasirašė atsisaukimą, kuriame pasisakoma prieš „Freištata“. Taip pat jis pasirašė ir Klaipėdos krašto sukilėlių manifestą, kuriame pranešama, kad Klaipėdos kraštas autonomijos teisėmis susijungia su Lietuva.

J.Lėbartas 1935 m. įsteigė Šilutės šaulių kuopą ir jai vadovavo. 1939 m. Hitlerininkams užgrobęs Klaipėdos kraštą, jis pasitraukė į Palangą.

DŽ informacija



Naujoji atminimo lenta Klaipėdoje

A.Vaškevičiaus nuotr.

Kūrybinė stovykla „Palikimas“ vėl pakvietė jaunimą



Stovykloje tikrai buvo linksma

E. Vasiljevos nuotr.

Šventojoje jau šeštą kartą sėkmingai finišavo Karaliaučiaus (Kaliningrado) srities ir Vilniaus lietuvių namų moksleivių vaikų kūrybinė stovykla „Palikimas-6“. Šiais metais 30 jaunųjų kūrėjų buvo pasiryžę pastatyti muzikos, animacijos bei dokumentikos trumpametražį filmą „Sutartinių pynė“, skirtą Pasaulio lietuvių metams ir Juozo Tumo-Vaižganto gimimo 150 metinėms.

Vaikų sukurtos kino juostos scenarijus vystomas remiantis sutartinių kūrimo principu. Iš pradžių skamba vienas pagrindinis dainos motyvas, vėliau prie jo jungiasi antras, trečias ir ketvirtas atlikėjas, visi kartu sukuria nesibaigiantį, harmoningą muzikinį skambesį. Daugumą sutartinių atlieka patys vaikai.

Iš kitos pusės filme įterptos ir pasaulio lietuvių jaunimo šeimų istorijos. Kiekvienas jo kūrėjas trumpai pasakoja savo šeimos istoriją. Glaustos istorijos vaizdinese animacinėse scenose pasibaiigia simboliškai, susiformuodamos

į vingiuotą giją. Šios skirtingos gijos susipina į bendrą margą filmo tautinę juostą. Tautinė juosta piešiama su besikeičiančiais raštais ir spalvomis. Saulutės, paukščiai, žalčiai, ažuolo lapai ir kiti juostų simboliai ritmiškai pasikartoja, o vaizdų ritmas atitinka skambančios lietuviškos sutartinės taktus.

Ši juosta didėja, prie jos jungiasi vis naujos gijos iš visų pasaulio kraštų. Juosta sukasi erdvėje, tolstą danguje kartu su skrendančiais paukščiais. Sukasi pasaulio gaublys, ją apjuosia juosta ir sukuriu keliauja į Lietuvą, į Vingio parke vykstančią lietuvių Dainų šventę. Juosta apglėbia dainuojantį jaunimą, savo spalvomis išmargina dalyvių figūras.

Be to, trumpuose filmo epizoduose pasakojama apie tremtinius, vežamus į Sibirą, apie lietuvius, emigravusius į Europą ir Ameriką, parodomas prieškarinis ir Antrojo pasaulinio karo Lietuvos laikmetis. Prisimenami ir tautinio sąmoningumo gaivintojai, iškilios asmenybės: Vydūnas, Vaižgantas,

Basanavičius ir kiti. Filme panaudojami jų tekstai apie meilę tėvynei, frazės, sveikos gyvensenos pamokymai.

Kūrybinį procesą vykdė žinomi Lietuvoje ir svetur animacijos kūrėjai Valentas Aškiniš ir Jūratė Leikaitė-Aškinienė, etnologė Laura Lukenskienė. Savo indelį įnešė ir Marijampolės folkloro ansamblis „Dijūta“ (vadovė Audronė Jusaitytė).

Stovyklos organizatoriams rūpėjo ir vaikų poilsis, jų sveikatos pagerėjimas ir Lietuvos kultūros paveldo pažintis. Vyko kasdieniai užsiėmimai prie jūros ar baseine, gimtadienių minėjimai, ekskursijos pajūryje, išvykos į Klaipėdos jūrų muziejų ir delfinų pasirodymo stebėjimas, apsilankymas Vydūno kultūros centre Kintuose. Neapsieita ir be atsisveikinimo laužo. Šią programos dalį įgyvendino stovyklos vadovė Tatjana Pavlova, auklėtojos Natalija Sevastjanovienė ir Elena Vasiljeva, fizinio lavinimo vadovė Inga Jončienė.

Stovyklą aplankė ir svečiai – Lietuvos Respublikos generalinio konsulato generalinis konsulas Olegas Skinderskis ir Marijampolės Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkė Vida Mickuvienė su draugijos nariais.

Kūrybinės stovyklos programą parėmė LR Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Čikagos Mažosios Lietuvos lietuvių draugija. Dėkojame Sveikatos centro „Energetikas“ vadovybei už kokybiškai suteiktas sąlygas, taip pat dėkojame ir savo partneriams: Vilniaus lietuvių namams ir Vilniaus technologijų ir dizaino kolegijai.

Naująjį stovykloje sukurtą filmą „Sutartinių pynė“ galima rasti adresu: <https://youtu.be/qv-N2OWV2ouQ>

Aleksas Bartnikas,

Kūrybinės stovyklos projekto
vadovas

Stovykla „Palikimas“: tradicijos tęsiamos



„Dijūtos“ ansamblis iš Marijampolės su stovyklos vadovais ir svečiais
E.Vasiljevos nuotr.

Norėjęsi Karaliaučiaus krašto moksleivių kūrybinę stovyklą, kurią organizuoja Karaliaučiaus regioninė lietuvių kalbos mokytojų asociacija, o šiais metais drauge su „Vilanimos“ filmų studija, Vilniaus technologijų ir dizaino kolegija bei Vilniaus lietuvių namais pavadinti Sąjūdžiu. Prasidėjęs 2014 m., kūrybinis pakilimas šiais metais stovyklautojus pakvietė į Šventojoje esantį sveikatos centrą „Energetikas“.

Prasmingu pavadinimu „Palikimas“ stovyklos organizatoriai išsikėlė kilnius tikslus ir uždavinius: vaikų ir jaunimo kūrybiškumo bei iniciatyvumo skatinimą, kultūrinių santykių plėtojimą, pasidalijimą patirtimi su kultūros ir meno profesionalais, su Karaliaučiaus srities bendruomenės atstovais, bendradarbiavimo kultūros ir meno bei animacijos srityje tarp srities lietuvių vaikų ir Lietuvos vaikų skatinimą. Kiekviena stovykla turi skirtingus uždavinius, skirtus tų metų pagrindinėms kultūrinėms vertybėms bei įsimintinoms daktoms pažymėti.

Pvz., 2014 m. darbas buvo skirtas, žinoma, mūsų Poetui

K.Donelaičiui ir sukurtas šokio spektaklis *Gamtos ir žmogaus ratas*; 2015 m. visa Pasaulio lietuvių bendruomenė minėjo 140-ąsias M.K.Čiurlionio gimimo metines, todėl stovyklautojai, vadovaujami profesionalų, kūrė spektaklį-vaidinimą *Pasaulio sukūrimas* pagal kompozitoriaus ir dailininko meninį palikimą; 2016 m. – Liudviko Rėzos, Karaliaučiaus universiteto profesorius, metai.

Buvo sukurtas animacinis muzikinis filmas *Rhesianium*; 2017 m. vadovaujami talentingų animacijos specialistų Valento ir Jūratės Aškinių bei muziko Gedimino Zujaus moksleiviai sukūrė savąjį Maironio baladės *Jūratė ir Kastytis* trumpametražio animacinio filmo variantą; 2018 m. visi gerėjomės Vydūno metams sukurtu animaciniu dokumentiniu filmu *Vydūnas. Vaikystės varpo skambesys*.

Baigė kūrybinį darbą ir šių metų stovykla „Palikimas“ - šeštas tarptautinis sambūris, skirtas Pasaulio lietuvių metams ir 150-osioms J.Tumo-Vaižganto gimimo metinėms. Stovykloje vėl dirbo kūrybingieji menininkai ir vadovaujami Jūratės ir Valen-

to Aškinių bei muzikės Lauros Lukenskienės moksleiviai sukūrė animacinį filmą „Sutartinių pynė“. Kaip ir kiekvieną vasarą, jie gyveno tikrą stovyklos gyvenimą: susipažino su muziejnėmis vertybėmis, mankštinosi, piešė ir dainavo, keliavo po Mažąją Lietuvą.

Gera, kad Marijampolės Kristijono Donelaičio draugija nors šiek tiek prisiliečia prie lietuviškų renginių, vykstančių Karaliaučiaus krašte. Labai smagu, kad Marijampolės kultūros centro sutartinių ansamblis „Dijūta“ (vadovė Audronė Jusaitytė) atliko koncertinę programą bei dainavo sutartines kartu su stovyklautojais. Džiugu, kad jos susižavėjo šio krašto moksleiviais, jų nuoširdumu ir žingeidumu. O mes, trys donelaitukės, dalyvavome stovyklos atidaryme ir keletą dienų bendravome su tikrai nuostabiu stovyklautojų kolektyvu.

Ne vienerius metus nuoširdžiai stovyklai vadovauja Tatjana Pavlova, Tilžės (Sovetsko) Kultūros centro neformaliojo ugdymo specialistė, vadovė ir fotografė Elena Vasiljeva, Vilniaus lietuvių mokyklos specialistė Natalija Sevostjanovienė, kūno kultūros specialistė Inga Joncienė, Petro Vileišio pagrindinės mokyklos mokytoja.

Visų projektų ir idėjų autorius Aleksas Bartnikas, Karaliaučiaus regioninės lietuvių kalbos mokytojų asociacijos vadovas. Filmą „Sutartinių pynė“, kaip ir visi kiti, pradės savo gyvenimą, jau žinomi pirmieji vertinimai: įdomus, reikšmingas, reikalingas, nuostabus... O entuziastai organizatoriai kuria planus ateičiai.

Vida Mickuvienė,
Marijampolės Kristijono
Donelaičio draugijos pirmininkė

K. Donelaičio memorialiniame muziejuje Tolminkiemyje – turistų srautas ir remonto laukimas

Kristijono Donelaičio memorialiniame muziejuje pastaruoju metu – daug lankytojų. Kai kurie iš jų čia atvyksta jau 7 valandą ryto, nors muziejus atveria savo duris 10 valandą ryto vietos laiku ir dirba iki 18 valandos.

„Aš dabar gyvenu tarsi danguje ir esu labai laiminga, kad pagaliau muziejus sulaukia daug lankytojų. Būna, kad telefono skambutis mane pažadina jau 7 valandą ryto, ir tada keliuosi ir einu į muziejų, kur jau laukia lankytojų grupės. Jei pilnas autobusas žmonių yra suplanavęs kelionę po Kaliningrado sritį ir ją pradeda nuo K. Donelaičio, ateinu pas žmones ir atrakinu muziejų“, - pasakojo K. Donelaičio memorialinio muziejaus Tolminkiemyje



L. Silovą sveikina Kristijono Donelaičio draugijos pirmininkas Gintaras Skamaročius

(Čistyje Prudy) direktorė Liudmila Silova.

L. Silova muziejui vadovauja nuo pat jo įkūrimo – spalio mėnesį sukanka lygiai 40 metų, kai šis muziejus veikia Tolminkiemyje. Atgimimo metais lankytojų srautas čia buvo labai didelis, vėliau nuolat mažėjo. Lankytojus iš Lie-

tuvos atbaidė ir brangios Rusijos Federacijos vizos, ir valstybinės sienos kirtimo sunkumai. Būdavo dienų, kai muziejus nesulaukdavo nė vieno lankytojo.

Padėtis pasikeitė šiemet liepą, kai Rusijos Federacija įvedė Europos Sąjungos piliečiams nemokamas elektronines vizas. Jas gauti yra nesudėtinga, tokia viza suteikia teisę lankytis Karaliaučiaus srityje 8 dienas per vieną mėnesį.

Nuo pat šios lengvatos įvedimo ne viena Lietuvos turizmo firma į savo planuojamą maršrutą po kaimyninį kraštą įtraukia ir Tolminkiemį. Pasak L. Silovos, lankytojai muziejuje vidutiniškai užtrunka apie pusantros valandos. Jau dabar ji turi užsakymų muziejaus lankymui net dviem mėnesiams į priekį. Vedėja džiaugiasi, kad pasiektas ir bus gero kairio viršytas lankymo planas.

Muziejaus bilietas kainuoja 80 rublių (apie 1,1 euro). Kaina moksleiviams – 50 rublių. Ekskursijos grupėms nuo 10 žmonių kainuoja 50 rublių žmogui, kaina moksleiviams – 30 rublių.

Spalio 4-ąją Tolminkiemyje minimas šio muziejaus įkūrimo 40-metis. Tą dieną čia tikimasi sulaukti apie 150 žmonių, buvo parengta ir kultūrinė programa. L. Silova sakė esanti dėkinga daugybei žmonių, kurių valia šis muziejus atsirado ir veikia, bet labiausiai ji dėkinga muziejaus įrengimo darbų vadovui ir iniciatoriui architektui Napoleonui Kitkauskui, kuris daugiausia



N. Kitkauskas atidavė šiam muziejui visą gyvenimą.

rūpinosi šio muziejaus atkūrimo ir K. Donelaičio atminimo įamžinimu.

„Aš Napalį vadinu šventu žmogumi, kuris atidavė šiam muziejui visą savo širdį. Prisimenu jį daugybę kartų per lietų ir sniegą atvažiuojantį į Tolminkiemį, kai vyko muziejaus atstatymo darbai. Kiek sunkumų tada būta, ir visus pavyko įveikti. Ne kartą jį teko priimti ir savo namuose. Apie muziejaus įkūrimą jis rašo savo kartu su žmona Laimute Kitkauskiene parašytoje knygoje „Kristijono Donelaičio memorialas Tolminkiemyje“. Labai tikiuosi, kad jis atvyks į muziejaus jubiliejinį renginį ir linkiu jam geros sveikatos“, - sakė L. Silova.

Apie K. Donelaičio memorialinio muziejaus Tolminkiemyje 40-mečio šventę bus galima skaityti kitame „Donelaičio žemės“ numeryje. Skaitytojus informuojame, kad nors jau spalį prasidės muziejaus remonto darbai, bet jie kol kas vyks tik buvusioje klebonijoje, o ekskursantai pačią bažnyčią, K. Donelaičio kapą galės lankyti ir toliau, muziejus nebus uždarytas.

*DŽ informacija
A. Vaškevičiaus nuotr.*

Tolminkiemyje – dailininkų pleneras



Dailininkų plenero dalyviai ir organizatoriai

Autoriaus nuotr.

Rugsėjo 22-29 dienomis Karaliaučiaus (Kaliningrado) krašte, Tolminkiemyje (Čistyje Prudy) vyko Lietuvos ir Rusijos Federacijos dailininkų pleneras „K. Donelaičio paletė“. Jame dalyvavo aštuoni dailininkai iš Lietuvos – Marijampolės, Šakių, Vilkaviškio rajonų, Kalvarijos savivaldybės, dar aštuoni menininkai prisijungė iš Karaliaučiaus krašto.

Pleneras surengtas vykdant Lietuvos ir Rusijos Federacijos bendradarbiavimo per sieną projektą „Kultūros paveldas pasienio regione – turizmui ir bendradarbiavimui“, kurį kartu įgyvendina Šakių rajono savivaldybė, viešoji įstaiga Nemuno euroregiono Marijampolės biuras ir Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejus – K. Donelaičio memorialinis muziejus Tolminkiemyje yra jo padalinys.

Šešiolika menininkų visai savaitei įsikūrė Valtarkiemyje (Olchovatkoje) esančiame viešbutyje ir važinėjo į Tolminkiemį, kur tapė gamtoje. Oras tą savaitę pasitaikė puikus, švietė saulė, tad rudenėjantis K. Donelaičio Tolminkiemis buvo įamžintas ne vieno menininko darbuose.

Apibendrindama šį plenerą Karaliaučiaus istorijos ir meno muziejaus direktoriaus pavaduotoja Olga Ščeglova sakė, kad šis renginys viršijo visus lūkesčius. Renginyje dalyvavo tikrai profesionalūs menininkai, kuriems tai buvo nauja įdomi patirtis. Per savaitę dailininkai nutapė po kelis darbus, iš kurių bent po vieną paliko K. Donelaičio memorialiniam muziejui. Šių darbų paroda čia atidaroma spalio 4-ąją, minint muziejaus įkūrimo 40-ąsias metines. Vėliau plenero darbų paroda bus eksponuojama Karaliaučiuje, o ateinančiais metais – Šakiuose ir Marijampolėje.

„Ir lietuviai, ir rusai per tą savaitę daug ir nuoširdžiai dirbo. Esu labai patenkinta jų požiūriu į šį plenerą, jų bendravimu. Ir oras pasitaikė puikus, tad galime tik pasidžiaugti, kad gimė daug naujų gražių darbų, įamžinusių šią ypatingą vietą – Tolminkiemį. Žinoma, menininkai buvo skirtingi, skirtingi ir jų tapybos stiliai, ir tai yra puiku. Čia jie galėjo pasikeisti patirtimi, pažūrėti ir palyginti dviejų šalių tapybos mokyklas“, - sakė plenerą kuravusi Karaliaučiaus istorijos ir meno muziejaus dailės sektoriaus vedėja Valentina Pokladova.

Pasak jos, tai jau antras toks šio muziejaus rengiamas dailės pleneras Tolminkiemyje – pirmasis vyko 2013 metais, pasitinkant K. Donelaičio 300-ąsias gimimo metines. Tada čia dirbo 12 menininkų iš Lietuvos, Baltarusijos, Lenkijos ir Rusijos federacijos.

Po plenero pakalbinti Lietuvos dailininkai buvo pilni įspūdžių. Jie sakė, kad yra tekę dalyvauti ne viename plenere, tačiau šis buvo ypatingas dėl to, kad surengtas tokioje vietoje, kuri mena lietuvių grožinės literatūros pradininką Kristijoną Donelaitį. Per tą savaitę visi labai susibičiuliavo ir susitarė ateityje dar ne kartą susitikti.

„Man tikrai buvo įdomu, turėjome geras sąlygas kurti, galėjome pabendrauti su šio krašto menininkais, pasidomėti jų kūryba. Man buvo įdomu pasivaikščioti po patį Tolminkiemį, pasikalbėti su vietos žmonėmis. Tokie renginiai yra labai naudingi, praplečia akiratį“, - sakė žinomas Lietuvos tapytojas šakietis Jonas Daniliauskas.

Marijampolietė Gabrielė Vencutė taip pat neslėpė emocijų: „Buvo nuostabu, ypatinga atmosfera, viskas labai nauja. Žinoma, rusų kalba kėlė šiek tiek proble-

mų, bet labai padėjo vyresnieji kolegos. Karaliaučiaus krašte nebuvau lankiusis, čia daug kas kitaip nei pas mus. Iš pradžių atrodė, kad bus nelengva, organizatoriai buvo griežti, bet pamatę, kad labai rimtai dirbame, pakeitė požiūrį ir užsimezgė labai šilti kontaktai“.

Pleneras paliko labai gerus įspūdžius ir virbalietai Audronei Gurinskienei, ir Vytautui Kalinauskui iš Kalvarijos, kuris savo tapybos darbe įamžino visus K.Donelaičio talentus. Po keletą įspūdingų darbų plenero metu sukūrė ir šakietė Audronė Vorevičienė, kuri padovanojo vieną darbėlį viešbučio darbuotojams, tuo labai juos nudžiugindama, ir kiti.

Plenero dalyviai ne tik tapė – jiems buvo surengta ekskursija į Gumbinę (Gusevą), kur apžiūrėjo įdomiausius šio miesto objektus, taip pat jie lankėsi prie Vištyčio ežero iš Rusijos Federacijos pusės. Plenero dalyviams buvo surengtas ir smagus susipažinimo vakaras, kurio metu jie net galėjo išbandyti tradicišką rusišką pirtį.

Uždarant plenerą kiekvienam jo dalyviui buvo įteiktas pažymėjimas, taip pat dovanų jie gavo po jubiliejinį K.Donelaičio „Metų“ leidinį. Vienas iš Karaliaučiaus krašto menininkų surengė nedidelį koncertą.

„Tokie renginiai – tikra atgaiva, ir jie tikrai reikalingi, nes labai praplečia akiratį, leidžia susipažinti su kitais menininkais. Tolminkiemis yra ypatinga vieta, čia kiekviena me žingsnyje gali jausti Kristijono Donelaičio aurą, ir galimybė lankyti čia bei drobėse įamžinti šią vietą – tikra likimo dovana“, - sakė po plenero jo dalyviai.

Po muziejaus 40-mečio minėjimo prasidės jo remonto darbai, bet pats muziejus nebus uždarytas – statybininkai iš pradžių darbuosis buvusioje klebonijoje, o bažnyčia veiks ir lauks visų lankytojų.

Algis Vaškevičius

Vėl pakvietė „Laiko malūnas“



Šventinėje scenoje – „Malūnėlis“

Rengėjų nuotr.

Rugsėjo 21 dieną Lazdynų (Krasnoznamenško) rajone, Pilkalnyje (Dobrovolske), Lietuvos kultūros dienų metu buvo surengta jau dvidešimtoji Karaliaučiaus (Kaliningrado) krašto lietuvių kultūros šventė „Laiko malūnas 2019“. Apie 200 dalyvių iš Karaliaučiaus, Tilžės (Sovetsko), Gumbinės (Gusevo), Ragainės (Nemano), Noihauzeno, Gastų (Slavsko) ir Lazdynų aktyviai dalyvavo šioje šventėje.

Jau yra susiklosčiusi graži tradicija, kad festivalio scenoje pasirodė ir kitų tautinių-kultūrinių draugijų atstovai. Šįkart „Laiko malūno“ dalyviais tapo liaudies kūrybos atlikėjai rusai, kazokai ir armėnai.

Šiame renginyje dalyvavo ir du kolektyvai iš Lietuvos – folkloro ansamblis „Likužė“ ir kapela „Kaimo vaikė“ iš Kauno.

Šventėje dalyvavo Karaliaučiaus srities vyriausybės atstovai, svečiai iš Lazdynų rajono administracijos, taip pat Lietuvos generalinio konsulato Karaliaučiuje kultūros atašė Raminta Gecevičienė.

Renginio šventinėje programoje pasirodė lietuviškų dainų folkloro ansamblis „Malūnėlis“ (vadovai Alma Janvariova ir Jonas Asakavičius). Scenoje skambėjo dainos, buvo atliekami liaudies šokiai, skaitomos poezijos eilutės. Įspūdingi ir ryškūs buvo lietuviškų

vaikų ansamblių pasirodymai – tai „Nadrūvelė“ iš Gumbinės (vadovė Gražina Koliago), „Rūtelė“ (vadovai Jelena Jegorova ir Algirdas Karmilavičius), „Beržynėlis“ iš Gastų (vadovė Loreta Makaraitė), o taip pat suaugusiųjų lietuviški ansambliai „Birutė“ ir „Tilzita“ iš Tilžės, bendras kolektyvas iš Karaliaučiaus „Penke vaike“ ir „Gabija“, jaunimo šokių lietuviškas ansamblis „Bičiuliai“ ir kiti.

Šventėje poezijos eilutes skaitė Tilžės moksleivių kūrybos centro mokiniai. Renginio dalyvius savo pasirodymais pasveikino Karaliaučiaus armėnų šokių duetas „Ararat plus“, Lazdynų šokių grupė „Gorošiny“, vokalinis ansamblis „Stanica“ iš Pilkalnio, vokalinė grupė „Ivuški“ ir kazokiškų dainų liaudies ansamblis „Ataman“.

Renginio metu vyko dekoratyvinės ir taikomios dailės dirbinių paroda-mugė, kurioje buvo galima išgyti liaudies meistrų darbų. Šventėje buvo galima paragauti lietuviško maisto ir gėrimų.

Tradiciškai šventės simboliu tapo malūnai – jie buvo pavaizduoti senajame miestelio herbe, o mūsų dienomis miestelio svečius pasitinka trijų malūnų maketai centrinėje aikštėje.

Alma Balaikaitė-Janvariova,
Šventės „Laiko malūnas“ rengėja,
„Malūnelio“ vadovė

Kristijonas Donelaitis Sankt Peterburge



Parodos Sankt Peterburge fragmentas.

Organizatorių nuotr.

„Donelaičio žemės“ praėjusių metų gruodžio numeryje jau rašėme apie parodą „Kalbos ir literatūros kelias“, kuri Karaliaučiaus (Kaliningrado) srities istorijos ir meno muziejaus iniciatyva buvo parengta 2018 metais, minint Europos kultūros paveldo metus ir 200-ąsias K.Donelaičio poemos „Metai“ išleidimo metines.

Organizuojant šią parodą jos projektą kartu rengė minėtas Karaliaučiaus muziejus, kurio padalinys yra memorialinis K.Donelaičio muziejus Tolminkemyje, literatūrinis A.Puškino muziejus Vilniuje, Maironio lietuvių literatūros muziejus Kaune, valstybinis J.Kupalos literatūrinis muziejus Minske, lenkų A.Mickevičiaus literatūros muziejus Varšuvoje ir memorialinių muziejų susivienijimas iš Rygos.

Kiekvienas iš šių muziejų pasirinko žymiausią savo šalies klasiką – be K.Donelaičio, tai Janis Rainis, Adomas Mickevičius, Janka Kupala, Aleksandras Puškinas, taip pat Maironis. Iš viso šią parodą sudaro 30 stendų, ir ši jungtinė paroda buvo atidaroma visose valstybėse, minėtuose muziejuose, su tų valstybių kalbų tekstais.

Šių metų rugpjūčio mėnesį paroda buvo atkeliavusi ir į rusų poeto Aleksandro Bloko butą-mu-

ziejų, kuris yra Sankt Peterburgo valstybinio istorijos muziejaus filialas. Pasak Karaliaučiaus srities istorijos ir meno muziejaus direktoriaus pavaduotojos moksliniam darbui Olgos Ščeglovos, kuri lankėsi parodos atidaryme Sankt Peterburge, parodos ašis yra susijusi su 200-osiomis K.Donelaičio poemos „Metai“ išleidimo metinėmis, ir per tai yra atskleidžiama visa ekspozicijos idėja.

„Poemos vertimų išleidimas įvairiomis kalbomis – rusų, anglų, latvių, kartvelų, armėnų, japonų ir kitomis, o taip pat šiuolaikiniai jubiliejiniai leidiniai, pasirodę minint poeto 300-ąsias gimimo metines Karaliaučiuje buvo papildyti unikaliu rankraštiniu dokumentu – K.Donelaičio poemos vertimu į latvių kalbą, kurį atliko K.F.Vatsonas. Šis vertimas atliktas 1822-1823 metais, praktiškai iš karto po 1818 metais išėjusių Liudviko Rėzos leidimu, o dabar yra saugomas Rygoje esančios Latvijos universiteto akademinėje bibliotekoje“, - teigė ji.

Ši paroda pasiekė Sankt Peterburgą, minint poeto A.Bloko atminties dieną. Labai simboliška, kad būtent Sankt Peterburge Rusijos mokslų akademija 1865 metais išleido pilną K.Donelaičio kūrybos leidimą.

Skaitykime Kristijono Donelaičio „Metus“

Niekas nedirštų teigti, kad Kristijoną Donelaitį esame užmiršę. Pastatėme daug paminklų, rengiame minėjimus, kuriuose pasakome daug gražių žodžių, cituojame didžiam dainiui skirtas šiuolaikinių poetų eiles. Viso to reikia, tačiau dar labiau reikėtų, kad Donelaitis ne išorėje glūdėtų, o įsitvirtintų mūsų sieloje, kad taptų kiekvieno lietuvio savastimi. Donelaitį reikia skaityti.

Daugeliui tai nėra lengva. Pirma, skaitymui dažnai trukdo mums neįprasta hegzometro eilėdara, Norėdama truputį pagelbėti skaitytojams, parengiau tekstą su paryškintais tais eilutės skiemenis, kuriuos skaitydami turėtume pabrėžti, savotiškai kirčiuoti. Nereikėtų stebėtis, kad kai kurių žodžių kirtis hegzametre krinta kitur; nei reikalauja mūsų kalbos normos, taip yra visomis kalbomis hegzametu parašytuose tekstuose.

Kitas sunkumas – nesuprantami žodžiai. Jų esama kelių rūšių. Vieni – vaizdingi, lietuviški, bet nežinomi arba dėl retumo, arba todėl, kad yra atkeliavę iš agrarinės mūsų protėvių kultūros, kurios daugelio elementų nebesuprantame. Kiti „Metų“ žodžiai yra atėję iš svetimų kalbų, tretieji – iš poeto tarmės, ketvirtieji – sutrumpinti dėl hegzometro ypatumų. Šį sunkumą bandžiau įveikti pateikdama tradicinius paaiškinimus ir kai kurias tarmines formas atsargiai pakeisdama bendrinės kalbos formomis.

Dalia Dilytė

Pavasario linksmybės (Tęsinys. Pradžia Nr.1(226))

- 235 Bet ir to negana: jis ėmęs didelį peilį
Gerklę su stemple jau perpjaut ištiesė ranką.
Čia šikšnosparnio širdis taip nusigando,
Kad šikšniniai jo sparnai jau lėkt n'įgalėjo;
Ale pelėdpalaikė, dėl to smertnai nusiminius,
- 240 Vėl atpenč tuojau į namą savo sugrįžo
Ir naujienas tas bei tokį dyviną triūsą,
Kad orai pikti, kasnakt dar praneša svietui
Ir dėl to žmogaus tamsoj dūsaudama verkia.
„Ak! – tarė Lauras, rymodams ant stripinio savo, –
- 245 Vis niekai, kad tūls žioplis su Bleberiu vapa,
Būk pilionys vis linksmi kasdien prisivalgą
- Ir miesčionys be vargų mieste šokinėja,
Nes tokie žiopliai, butus pamatydami margus
Ir karietas blizgančias girdėdami trinkant,
- 250 Mislija, kad kožnas ponas puikiai išsirėdęs
- Nei kaip angelas danguj kasdien pasilinksmin.
Ak, gaidau! Lietuviški kytri pilosopai
- Taip glūpai nezaunija, kad šiupinį šutin
Ar kad jie viešėt naujas vyžas prasimano.
- 255 Juk tik viens glūpums, kad Milkus, Kasparo tarnas,
Poniškai pasirodydams kožnam pasitursin
- Ir būrus prastus per kiaulių jovalą laiko.
Tu, nenaudėli! Dėl ko taip iškeli nosį?
Ar jau užmiršai, kaip pernai, piemeniu būdams,
- 260 Ožkas ir kiaules glūpas pas Bleberį šėrei
Ir su vyžoms kaip glūps vaiks į baudžiavą traukei?
Ar nežinai, kaip Pričkus, kad akėt nenorėjai,
Su botagu, kaip šulcui reik, tavo strėngalį drožė?
Tik atsimink, kiek syk tavo tėvs, sopagus siuvinėdams,
- 265 Su kurpalium tau per rambią nugarą siekė,
O moma su ražu supykus mušė per ausį.
Ogi dabar jau kaip ponaitis skiauterę rodai
Ir grumzdi, kad kartais būrs, pro šalį važiuodams
Ir tavo kardą su nauju diržu pamatydams,
- 270 Ne tuojau, kad tu liepi, kepurę numauna
Ir, kaip nori tu, jisai nenor pasikloniot.
Snargliau! Eik pirma mokinkis kakalį šildyt
Ir savo pono suteptus sopagus nušluostyt.
Juk žinai, kaip jis tave dar per drimelį laiko
- 275 Irgi nupliekdams su lazda tavo nugarą skalbia.
Vei, kapė bei tē kaip reik dar košt neprimokai!
Eik užsimauk vyžas, eik vėl pas Bleberį slūžyt!
Tikt girdėk, kaip kiaulės jo bei alkanos ožkos
Graudžiai pro plyšius žiūrėdamos ėdesių rėkia.
- 280 Kam išbėgai taip, prastojęs kaimenę kiaulių?

n'įgalėjo - negalėjo
smertnai - mirtinai
atpenč - atgal
dyvinas - keistas
kad – kada; svietas - pasaulis

stripinys - lazda
kad – kada; tūls - dažnas
būk – tarsi; pilionis – miesto ar dvaro
gyventojas

mislyti – galvoti; kožnas – kiekvienas;
išrėdyti - aprenkti

nei - tartum
gaidau – mielasis; kytras – gudrus;
pilosopas - filosofas

glūpai – paikai; kad - kada
kad - kada

glūpumas – paikumas; kad - kada
kožnas – kiekvienas; pasitursinti –
pa(nu)silenkti
būras - valstietis

glūpas - paikas

glūps - paikas

kad - kada

šulcas – kaimo seniūnas

sopagai – auliniai batai

kurpalius – batų siuvimo forma

ražas – susidėvėjusi virbų šluota

grumzdi – grasini, pyksti

kad - kada

pasiklonioti - nusilenkti

kakalys - krosnis

sopagai – auliniai batai

drimelis - išsižiojėlis

kapė – kava; tē – arbata; primokti - išmokti

slūžyt - tarnauti

tikt - tik

prastoti - palikti

- Ar negavai, ko reik, kasdien iš Bleberio rankų?
Ar reikėjo tau bensityk išgint neprivalgius?
Tik atsimink, kaip jis tave nuoga priėmė slūžyt
Ir kiek utėlių jis tau kasdien nušukavo,
285 Ik išmokai jo penkias kiaules surokuoti;
O paskui kiek vargo jis ir ašarų verkė,
Ik jo deglą puskuilį su penketu kiaulių
- Pro vartus išguit drįsai, kad išginė kerdžius.
Ogi dabar, žioply, jau gėdies Bleberio namo
290 Ir jo viežlybą bei vertą niekini vardą?
Tič tiktai, ponait! Mažu vėl teks žingine žengti,
Ir, kad Dievs koravos, dar verkdams ubagais eisi.“
„Rods, – tarė Pričkus, – jauns žmogus durnai dūkinėdams
Nei sidabras gyvs stikle mudriai šokinėja
295 Ir per daug durniuodams sau iškadą padaro.
Juk ir mes visi, glūpi dar būdami snargliai,
Daug visokių niekniekių glūpų prasimanėm.
Mes, vaikai, ant ūlyčių krūvoms susibėgę,
Lošėm ir durnus štukus kaip kūdikiai taisėm.
- 300 Čia viens pulks, sau žirgus iš lazdų pasidaręs
Ir glūpai skraidydams, ant purvų šokinėjo;
O kitsai, botagus sau iš plaušų nasisukęs,
Pauškėjo be kelnių šen ir ten bėginėdams;
Bet mergaitės, pačios dar privalėdamos auklių,
305 Jau iš lopų margas sau lėles madaravo
Ir aukuodamos ant alkūnių garbino bostrą.
Žinom juk, kaip vaikesčiai savo vasarą švenčia.
Poniški vaikai, su būriškais susisėdę,
Kartais broliškai purvus krapštydami žiopso
310 Ir taip viens, kaip kits, niekus be razumo plūsta;
Juk ir ponų vaikesčiai taip jau per subinę gauna,
Kad jie, kaip kiti vaikai, į patalą myža.
Andai aš, su gromata siųsts, pas Kasparą bėgau
Ir pas jo vartus naujus, kepurę nuvožęs,
315 Laukiau, ik tarnai man ponui lieps pasirodyt.
Štai žiūriu, viena boba vis lekuodama bėga.
„Gryta!“ – tariau, – kas kenk, kam bėgi taip išsižiojus? –
„Ak! – tarė ji kytriai, – ponaitis mūs maloningas...“
Tais ištarusi, ji tuojau pas upę nušoko
320 Ir jo pridergtas buksvas su kultuve skalbė.
Aš besigėdydams išvydau Krizą bekumpsant.
„Vaike!“ – tariau, ką misliji tokiai pamatydams?
Ar ne mūsų žiopliai taip jau šokinėdami daro?
Būrkos savo lėles glūpas su skrandgaliu rėdo
325 Ir suvystytas į tamsų pašalį kiša;
Juk žinai, kaip būrai veislę savo kavoja.
- Ale žiuponės savo lėles, margai dabinėtas,
Ant šilkų perynų vis į patalą guldo.
- bensityk – bent syki
slūžyti - tarnauti
ik – iki; rokuoti - skaičiuoti
ik – iki; puskuilis – nesubrendęs kiaulės patinas
kad - kada
gėdies – gėdijiesi;
viežlybas - doras
tič – cit, ša
koravoti – bausti, ubagas - elgeta
mudriai - žvaliai
durniuoti – kvailioti; iškada – nuostolis, žala
glūpas - paikas
glūpas - paikas
ūlyčia – kaimo gatvė
lošti – žaisti, dūkti; durnas – kvailas;
štukas - pokštas
glūpai - paikai
kitsai - kitas
madaruoti – sukti, vynioti
aukuoti – supti, liūliuoti; bostras - vaikagalys
būriški – valstiečių, valstietiški
razumas – protas; plūsti - plepėti
subinė - užpakalis
kad – kada; myžti - šlapintis
gromata - laiškas
ik - iki
kas kenk – kas kenkia, (ko trūksta)
kytriai - gudriai
buksvos - kelnės
mislyti – galvoti; tokiai - tai
taip jau – taip pat
būrkos – valstietės; glūpas – paikas;
skrandgalis – kailio gabalas
būrai – valstiečiai; kavoti – prižiūrėti,
saugoti; veislė – palikuonys
ale – bet; žiuponė – ponija; dabinėti - puošti
peryna – patalai

- O** vei, **ir** jų lėlės, kad joms kas pasidaro,
 330 **Lyg** taip, kaip **ir** mūsiškės, klykia nešvankiai.
Bet jau **taip** visur, kol sviete kūdikiai **augo**,
Vargt ir **verkt** vaikų pirmiausias buvo remestas.
Dar nei viens ikšiol n' užaugo vis besijuokdams;
Ir iš lopšio **dar** nei viens n' iškopė neverkės.
- 335 **Vei**, žiūrėkim tik! Jau vėl su padėjimu Dievo
Vasarą su šiltoms dienelėms **jaučiame** grįžtant.
Vei! Kaip žemė **jau** savo **nuoga** nugarą rėdo,
Ir kaip **kožnas** **daikts** atgydams pradeda **džiaugtis**.
Ant! Paukšteliai **po dangum**, pulkais susilėkė,
 340 **Linksminas** **ir** sumišai visur skraidydami **juokias**,
O keli tarp jų **pautus** rokuodami **deda**.
Ale palaukit tik, iki **pautai**, jūsų padėti,
Čypsės **ir** po **tam** dar **jus** užaugdami **kvaršins**
Ir už **procę** **jums** **menkai** dėkavos išlėkė.
- 345 **Taigi** **matai**, **taip** paukščiams, **taip** ir mums pasidaro,
Irgi be **vargo** **būt** **negal** nei **viens** šiame sviete.
Juk ir mes, dar **a**, **bė**, **cė** nemokėdami **čiauškėt**,
Daug **vargų** bei **striokų** tėvams savo padarėm,
Ik bėginėt išmokom **ir** ką **žaišt** prasimanėm
- 350 **O** vei! **Kaip** kiek išminties užaugdami **gavom**,
Ir darbeliai **su** vargeliais **jau** prasidėjo,
Štai tuo žirgai **su** lėlėms į šūdą pavirto.
Ak, išties! **Kita** **prova**, kad **piemenio** **skrandą**
Jau užsimovęs, **ožkas** **ir** kiaušes varinėji
- 355 **Ar** kad **dargana** **su** lietum **pluk** nugarą **prausia**.
Ei, **paskui**, kad **jau** **akėčias** **reik** sekinėti
Ar kad **margis** **su** **laukiu** nenor rėplinėti,
- Mislyk tik! Koktu dūšelei **čia** pasidaro.
Ypačiai kad po **tam** jau gyvos **randasi** lėlės
- 360 **Ir** **nenaudėlės** dėl **niekų** **kvaršina** **galvas**.
Juk **žinai**, kaip yr, kad **pulks** **lėlių** pasidaro.
Ak, **Adom!** Tu **pirms** žmogau išdykusio **svieto**,
Tu **su** savo Ieva, **sode** pavasariį švėsdams
Ir gėrybes **uždraustas** **slaptoms** **paragaudams**,
- 365 **Sau** ir mums nabagėliams **daug** padarei **vargelių**.
Dievs, **tave** **koliiodams** ir **žemę** **visą** **prakeikdams**,
Dėl **raspustos** **tos** iš **rojaus** išmetė **laukan**
Ir **su rūpesčiais** tau **duoną** **paliepė** **valgyt**.
Taip po **tam** tu, bėdžiau, **su** Ieva, savo **mote**,
- 370 **Išrėdyts** **su** **kailiais** **per** **laukus** bėginėjai
Ar **tamsoj** **pasislėpt** į **krūmus** **kur** **nusitraukei**.
Žinom **juk** ir mes, **koktu**, kad **kaip** **nusidėję**
Slapomės ar kartais **šen** ir **ten** bėginėjam.
Tau, **tėtut** **garbings!** **Pirmykščios** **tavo** **lėlytės**
- 375 **Daug** **dyvų** bei **daug** **nerėgėtų** **štukų** **padarė**,
Ik po **tam** iš **tų** **lėlių** **pulkai** **prasidėjo**
Ir kaip **mūsų** **žiopliai** **tavo** **biedną** **kvaršino** **galvą**.
Tu **su** savo Ieva **juk** **dar** **nebuvote** **bandę**,
Kaip **jūsų** **veislės** **pulks** **ant** **svieto** **šio** **prasiplatins**
- kad - kada
svietas - pasaulis
remestas - užsiėmimas
n' užaugo - neužaugo
n' iškopė - neiškopė
rėdyti - rengti
kožnas - kiekvienas
ant - antai
pautas - kiaušinis; rokuoti - skaičiuoti
pautai - kiaušiniai
po tam - po to
procė - darbas; dėkavoti - dėkoti
negal - negali
striokas - rūpestis
ik - iki
kaip - kai
tuo - tuoj
prova - reikalas, dalykas; skranda - kailiniai
kad - kada; pluk - didžiai
kad - kada; sekinėti - sekioti
kad - kada; margis - margas jautis,
laukis - baltakaktis jautis
mislyti - galvoti; koktu - kaip; dūšelė - siela
po tam - po to
kad - kada
svietas - pasaulis
slaptoms - paslapčiomis
kolioti - barti, plūsti
raspusta - pasileidimas
po tam - paskui; motė - žmona
rėdyti - rengti
koktu - kaip yra; kad - kada
slapytis - slapstyti
dyvas - stebėtinai dalykas; štukas - pokštas
po tam - po to
biednas - vargšas

(tęsinys kitame numeryje)

Pagėgių savivaldybės Vydūno viešojoje

Pagėgių savivaldybės Vydūno viešosios bibliotekos bendruomenė pakvietė literatūrinio žodžio mylėtojus ir rašytojų Vydūno (Vilhelmo Storosto) ir Juozo Tumo-Vaižganto 150-osioms gimimo metinėms paminėti skirtą tarptautinę konferenciją „Vydūno ir Vaižganto gyvenimo ir kultūrinės-kūrybinės veiklos paralelės“. Sveikindama kraštiečius ir pristatydama garbius svečius iš Lietuvos ir užsienio, konferencijos vedėja – Pagėgių savivaldybės Vydūno viešosios bibliotekos direktorės pavaduotoja, pavaduojanti direktorę Ramutė Vaitkuvienė, pasidžiaugė gražia ir tvaria kultūrine bičiulyste su Vydūno draugija, kurios pagrindu yra puoselėjamas šviesus Vydūno atminimas bei skleidžiamos šio mąstytojo idėjos visuomenėje. Bibliotekos vadovė dėkojo draugijai, jos pirmininko Tomo Staniko asmenyje, už bibliotekai perduotus svarią istorinę vertę turinčių Vydūno knygų bei apie jį leistų veikalų rinkinius, itin praturtinusius bibliotekininkų įrengto Vydūno vardo ekspozicinio kambario dokumentų fondą. Tardamas sveikinamąjį žodį, Vydūno draugijos steigėjas, ilgametis draugijos pirmininkas, o šiuo metu – draugijos Garbės

pirmininkas, Pagėgių krašto Garbės pilietis doc. dr. Vaclovas Bagdonavičius Pagėgių savivaldybės Vydūno viešąją biblioteką pavadino Vydūno literatūrinio palikimo kaupimo, išsaugojimo ir sklaidos rezidencija.

Pagėgių savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojas Virginijus Komskis, perduodamas sveikinimus nuo mero Vaido Bendaravičiaus ir administracijos direktorės Jūratės Mažutienės, akcentavo didžiulį vydūniečių indėlį į Pagėgių krašto kultūros paveldo aruodą bei linkėjo susirinkusiems semtis vydūniškosios išminties ir remtis ja kasdienio gyvenimo kelyje. Pagėgiškių poetų eilėmis bei dainomis apie Pagėgių kraštą ir Lietuvą renginio dalyvių širdis užliejo Virginijos Bubelienės vadovaujamas Pagėgių savivaldybės Neįgaliųjų draugijos moterų ansamblis „Rambynas“.

Pirmąjį, gausiai dokumentine medžiaga iliustruotą konferencijos pranešimą „Meilės Lietuvai skleidėjai. Vydūnas ir Vaižgantas“ skaičiusi Vydūno draugijos tarybos narė Jurgita Gedminienė apžvelgė esminius Vydūną bei Juozą Tumą-Vaižgantą siejusius bendrumus įvairiais aspektais: amžiaus,

mąstymo, religijos, kūrybos universalumo, prioriteto jaunimo ugdymui teikimo ir kt. Doc. dr. Vaclovas Bagdonavičius savo pranešime „Kaip Vaižgantas įvertino Vydūną?“ praplėtė viešnios Jurgitos Gedminienės dėstytą temą. Mokslininkas pabrėžė, jog abu rašytojai atstovavo neoromantizmo kryptį ir buvo gerai susipažinę su vienas kito kūryba, kurią vertino bei rekomendavo įtraukti į ugdymo programas. Vedini to paties požiūrio į tautos lemtį, tiek Vydūnas, tiek Juozas Tumas-Vaižgantas aktyviai dalyvavo XIX a. – XX a. pr. vykusiame lietuvių tautiniame atgimime.

Pasakojimas apie Vydūno gyvenimo kelionę pratęstas iš Berlyno (Vokietija) atvykusios Vydūno vyriausiojo brolio Jono anūkės Britos Storost pranešime vokiečių kalba „Vilhelmo Storosto-Vydūno palikimas mūsų šeimoje“. Šios garbios viešnios pranešimą į lietuvių kalbą susirinkusiems vertė VšĮ Pagėgių krašto turizmo informacijos centras direktorė Ilona Meirė. Autentiškomis fotografijomis iš šeimos archyvo iliustruotas Britos Storost pranešimas apie Storostų giminės likimus iševivijoje klausytojus nukėlė į Vydūno gyventą



bibliotekoje – tarptautinė konferencija

laikmetį, kai vyravo Antrojo pasaulinio karo įtampa ir pokario suirutė. Viešnia apgailestavo, jog Vydūnui mirus, dėl susiklosčiusios nepalankios politinės situacijos Vokietijoje šeimos nariai net negalėjo dalyvauti jo laidotuvėse, o asmeniniai rašytojo daiktai buvo išdalinti vargingai gyvenantiems. Išliko tik Britos seneliui Jonui Vydūno dovanota knyga apie Indijos filosofiją bei šeši atvirlaiškiai, kuriuose Vydūnas rašo apie savo ryšį su šeima. Renginio dalyviams suteikta unikali galimybė paliesti šiuos reliktus ir savo akimis išvysti Vydūno rankraščių originalus. Brita Storost teigė besididžiuojanti turėdama tokį iškilų giminaitį kaip Vydūnas, kurio atminimui statomi paminklai, o atvaizdas puošia buvusios nacionalinės Lietuvos valiutos lito 200 nominalo banknotą. Už savo senelio brolio atminimo įamžinimą B. Storost dėkojo Vydūno draugijai bei reziumavo, jog be Vydūno ir Juozo Tumo-Vaižganto indėlio į Lietuvos kultūrą, šaliai, ko gero, būtų grėsęs Prūsijos likimas.

Savo pranešimą „Vydūno idėjos Viktoro Falkenhahno novelėse apie aisčius“ V. Falkenhahno sūnus, sociologas, teisininkas prof. habil. dr. Viktoras Justickis pradėjo Rytų filosofijos, kurią propagavo Vydūnas, teze: „Pažindami save – pažįstame Dievą, o pažindami Dievą – pažįstame pasaulį“. Svečias akcentavo, jog jo tėvą – vokiečių kalbininką, profesorių Viktorą Falkenhahną, Vydūną bei aisčius vienijanti idėja buvo pagarba ugniai, gamtai ir gyvybei kaip kūrinių pradams. Prof. Viktoras Falkenhahnas sekė Vydūno gyvenimo pavyzdžiu, šie šviesuoliai daug bendravo.

2018 m. išleistą Vydūno draugijos tarybos narės, rašytojos Rimos

Palijanskaitės monografiją „Vydūnas: regėjimai, darbai, atradimai“ pristatęs Vydūno draugijos pirmininko pavaduotojas, gydytojas doc. dr. Juozas Šidiškis atviravo, jog autorė, siekdama skaitytoją kuo labiau priartinti prie Vydūno pasaulėjautos, dešimtmečiais rinko medžiagą šio veikalo parengimui. Tad leidinyje gausu paties Vydūno tekstų – filosofijos traktatų, straipsnių, laiškų bei literatūrinės kūrybos ištraukų. Popietės metu pristatytą knygą bei doc. dr. Vaclovo Bagdonavičiaus ir prof. dr. Aušros Martišiūtės-Linartienės monografiją „Vydūnas“ svečias įvardijo vienas kitą papildančiais 2018 m. šalyje minėtų Vydūno metų perlais.

Konferencijos baigiamuoju akordu tapo iš Detmoldo (Vokietija) į Pagėgius atvykusio Vydūno draugijos Garbės nario, kunigo Miroslavo Danio sveikinimo žodis. Šio dvasininko ilgametis indėlis ir ypatingi nuopelnai įamžinant Vydūno atminimą Vokietijoje, nuolatinė veikla populiarinant Vydūno kūrybą bei plėtojant Lietuvos ir Vokietijos kultūros ryšius, 2016 m. įvertinti LR Kultūros ministerijos aukso garbės ženklu „Nešk savo šviesą ir tikėk“. Svečias padovanojo Pagėgių savivaldybės Vydūno viešajai bibliotekai savo žmonos pieštą Vydūno portretą.

Bibliotekos vadovė Ramutė Vaitkuvienė, linkėdama nešti lietuviškosios kultūros šviesą pasauliui Vydūno draugijos pirmininkui Tomui Stanikui, jo pavaduotojui doc. dr. Juozui Šidiškiui bei konferencijos pranešėjams įteikė simbolines Lietuvos nacionalinės vėliavos spalvų žvakeles ir natūralaus Nemuno bičių sunešto medaus. Saldžiais lauknešeliais dėkota VšĮ Pagėgių krašto turizmo informacijos centras direktorei



Vydūno draugijos garbės pirmininkas Vaclovas Bagdonavičius

Ilonai Meirei bei Pagėgių savivaldybės Neįgaliųjų draugijos moterų ansamblio „Rambynas“ narėms ir vadovei Virginijai Bubelienei. Svečiams iš Vokietijos suorganizuota ekskursija po biblioteką, jie taipogi pagerbti ir reprezentaciniu leidiniu „Pagėgiai. Šis kraštas kaip muzika...“.

Nusidriekė eilutė norinčiųjų įsigyti Vydūno draugijos išleistų leidinių bei čia pat gauti jų rengėjų autografus. Pokalbiai apie Vydūną, Juozą Tumą-Vaižgantą bei šių asmenybių gyvenimo ir kūrybos kelią pratęsti prie arbatos puodelio, apžiūrint bibliotekai priklausančią fotomenininkės, žurnalistės Lilijos Valatkienės fotorefleksijų ir dokumentinės fotografijos darbų parodą „Vydūnas – žinomas, bet nepažintas“ bei bibliotekos darbuotojų parengtą literatūrinę ekspoziciją „Žmogaus, gamtos ir kultūros darna Juozo Tumo-Vaižganto kūryboje“.

Sonata Nognienė
Pagėgių savivaldybės
Vydūno viešosios bibliotekos
metodininkė – skaitytojų
aptarnavimo skyriaus vedėja

Учимся говорить по-литовски

(Продолжение. Начало в Но. 3(216))

Прошлый раз мы закрепили изменение и согласование существительных и прилагательных. На этом уроке обсудим изменение прилагательных по степеням сравнения.

Часть прилагательных обозначает такое свойство, которого у предметов может быть неодинаковое количество. Например, сравнивая три дерева по величине, можем сказать, что одно дерево высокое /aukštas, второе – выше/aukštesnis, третье – самое высокое /aukščiausias. Предметы могут различаться и по количеству других свойств: цвету, форме, вкусу, внутренним и внешним свойствам. Формы прилагательных, которые указывают на разное количество того же свойства, называются **степенями сравнения**. Есть три степени сравнения прилагательных:

Nelyginamasis/ **положительная** (geras, gera/ хороший, хорошая);

Aukštesnysis/ **сравнительная** (geresnis, geresnė/ лучше);

Aukščiausiasis/ **превосходная** (geriausias, geriausia/ лучший, лучшая).

Положительная степень указывает на свойство предмета без какого-либо сравнения: **ilgas** kelias/ **длинная** дорога, **ilga** diena/ **длинный** день; **skanus** pyragas/ **вкусный** пирог, **skani** duona/ **вкусный** хлеб.

Сравнительная степень указывает на различное количество свойств двух или больше сравниваемых предметов. Этому свойству может быть больше или меньше: **ilgesnis** kelias/ дорога **длиннее**, **ilgesnė** diena/ день **длиннее**; **skanesnis** pyragas/ пирог **вкуснее**, **skanesnė** duona/ хлеб **вкуснее**.

Преисходная степень указывает на то, что у какого-то предмета самое большее количество этого свойства: **ilgiausias** kelias/ **самая длинная** дорога, **ilgiausia** diena/ **самый длинный** день.

Сравнительная и преисходная степень образуются от положительной степени при помощи суффиксов **-esn-** , **-iaus-**.

Проанализируйте примеры, данные в таблице, и попробуйте изменить прилагательные по степеням сравнения.

Nelyginamasis I./ Положительная ст.	Aukštesnysis I./ Сравнительная ст.	Aukščiausiasis I./ Преисходная ст.
geras/ хороший gera/ хорошая	geresnis/ лучше geresnė/ лучше	geriausias/ лучший geriausia/ лучшая
šviežias/ свежий šviežia/ свежая	šviežesnis/ свежее šviežesnė/ свежее	šviežiausias/ самый свежий šviežiausia/ самая свежая
gudrus/ хитрый gudri/ хитрая	gudresnis/ хитрее gudresnė/ хитрее	gudriausias/ хитрейший gudriausia/ хитрейшая
I. Измените по степеням сравнения		
lengvas/ лёгкий lengva/ лёгкая		
sunkus/ трудный sunki/ трудная		
naujas/ новый nauja/ новая		
tamsus/ тёмный tamsi/ тёмная		
gilus/ глубокий gili/ глубокая		
šviesus/ светлый šviesi/ светлая		
jaunas/ молодой jauna/ молодая		

II. Сравните предметы, вставьте прилагательные в сравнительной и превосходной степени.

Daiktavardžiai/ существительные: sniegas/ снег, popierius/ бумага, lelija/ лилия, knyga/ книга, sąsiuvinis/ тетрадь, popieriaus lapas/ лист бумаги, pieštukas/ карандаш, šiaudas/ солома, siūlas/ нитка, žvaigždė/ звезда, mėnulis/ луна, saulė/ солнце, geležis/ железо, plienas/ сталь, deimantas/ алмаз, mandarinas/ мандарин, obuolys/ яблоко, citrina/ лимон, tvenkinys/ пруд, ežeras/ озеро, jūra/ море.

Būdvardžiai/ прилагательные: baltas/ белый, lengvas/ лёгкий, plonas/ тонкий, šviesi/ светлая, kieta/ твёрдая, rūgštus/ кислый, gilus/ глубокий.

1. Sniegas baltas, popierius, lelija
2. Knyga lengva, sąsiuvinis, popieriaus lapas
3. Pieštukas plonas, šiaudas, siūlas
4. Žvaigždė šviesi, mėnulis, saulė
5. Geležis kieta, plienas, deimantas
6. Mandarinas rūgštus, obuolys, citrina
7. Tvenkinys gilus, ežeras, jūra

III. Прочитайте предложения, вставьте прилагательные в сравнительной степени.

Daiktavardžiai/ существительные: cukrus/ сахар, medus/ мёд, avietės/ малина, braškės/ клубника, rudens naktys/ осенние ночи, žiemos naktys/ зимние ночи, akmuo/ камень, žmogus/ человек.

Būdvardžiai/ прилагательные: saldus/ сладкий, skanios/ вкусные, ilgos/ длинные, kantrus/ терпеливый.

- Cukrus saldus, medus dar
- Avietės skanios, braškės dar
- Rudens naktys ilgos, o žiemos naktys dar
- Akmuo kantrus, o žmogus dar

Есть и прилагательные, которые не изменяются по степеням сравнения, например: medinis/ деревянный, molinis/ глиняный, auksinis/ золотой, geležinis/ железный, vilnonis/ шерстяной, šilkinis/ шелковый, laukinis/ дикий. Они обозначают свойства, которых в предмете не может быть больше или меньше.

Ответы

I.

- Lengvas – lengvesnis, lengviausias;
 Lengva – lengvesnė, lengviausia;
 Sunkus – sunkesnis, sunkiausias;
 Sunki – sunkesnė, sunkiausia;
 Naujas – naujesnis, naujausias;
 Nauja – naujesnė, naujausia;
 Tamsus – tamsesnis, tamsiausias;
 Tamsi – tamsesnė, tamsiausia;
 Gilus – gilesnis, giliausias;
 Gili – gilesnė, giliausia;
 Šviesus – šviesesnis, šviesiausias;
 Šviesi – šviesesnė, šviesiausia;
 Jaunas – jaunesnis, jauniausias;
 Jauna – jaunesnė, jauniausia.

II.

- Sniegas baltas, popierius **baltėsnis**, lelija **balčiausia**.
 Knyga lengva, sąsiuvinis **lengvesnis**, popieriaus lapas **lengviausias**.
 Pieštukas plonas, šiaudas **plonesnis**, siūlas **ploniausias**.
 Žvaigždė šviesi, mėnulis **šviesesnis**, saulė **šviesiausia**.
 Geležis kieta, plienas **kietesnis**, deimantas **kietčiausias**.
 Mandarinas rūgštus, obuolys **rūgštesnis**, citrina **rūgščiausia**.
 Tvenkinys gilus, ežeras **gilesnis**, jūra **giliausia**.

III.

- Cukrus saldus, medus dar **saldėsnis**.
 Avietės skanios, braškės dar **skanesnės**.
 Rudens naktys ilgos, o žiemos naktys dar **ilgesnės**.
 Akmuo kantrus, o žmogus dar **kantresnis**.

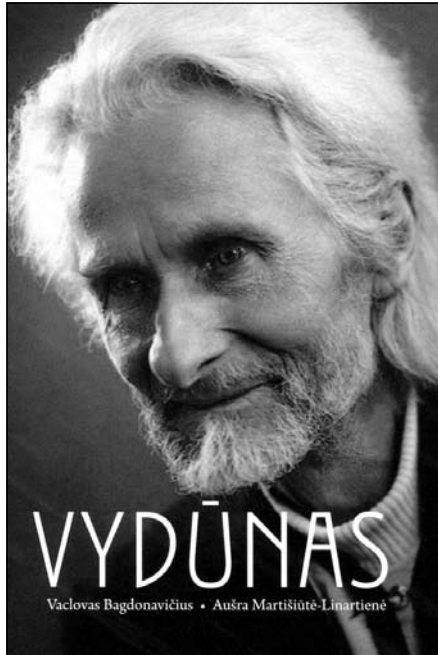
(Продолжение следует)

Vydūniečiai apie genialųjį Vydūną

Dr. Algirdas Matulevičius

Neseniai išleista Vydūno draugijos įkūrėjo, ilgamečio pirmininko (dabar – Garbės pirmininkas) dr. Vaclovo Bagdonavičiaus ir aktyvios vydūnietės prof. dr. Aušros Martišiūtės – Linartienės kapitalinė monografija *Vydūnas* (728 psl., gausu autentiškų iliustracijų.) Ji skirta asmenybės, kokių reta Europos kultūroje, 150-mečio sukakčiai (1868-2018). Išleido šią knygą mano „gimtasis“ Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras (enciklopedijų ir monografijų leidyboje dirbau 43 metus). Autoriai, aukšto intelekto mokslininkai, atliko, sakyčiau Heraklio žygdarbius. Kolegą V. Bagdonavičių seniai vadinu *antruoju Vydūnu*. Kas paskaitys šią tautai ir kiekvienam jos žmogui naudingą knygą, tuo mano apibūdinimo teisingumu įsitikins pats.

Monografijoje pateikta išsami žymaus lietuvių mąstytojo, dramaturgo, Mažosios Lietuvos visuomenės ir kultūros veikėjo, choro dirigento, lietuvių teisių gynėjo, lietuvininko patrioto, Šilutės krašto autochtono biografija. Nagrinėjama jo filosofija ir sąsajos su senovės indų pasaulėžiūra, su gandizmu, parodomas jo įnašas į Europos demokratinę sistemą, išryškinamos jo skelbiamos taikaus tautų sambūvio idėjos. Monografijoje atskleidžiamas tikėjimas Absoliutu, Visatoje nustatyta Dievo tvarka, *Šventraščio* nuostatomis grįsta mąstytojo gyvensena, parodoma vydūniškoji senovės baltų tikėjimo ir krikščionybės santykių samprata. Kaip leitmotyvas monografijoje skamba Vydūno tikėjimas lietuvių tautos gyvastingumu ir jo pastangos žadinti tautos sąmoningumą, sudaryti sąlygas ugdytis



aukštos kultūros dvasingai asmenybei, kaip to gyvastingumo ir kūrybinio augimo garantui.

Monografijos autoriai Vydūną parodo kaip ypatingą fenomeną Europos kultūroje ir jos religiniame gyvenime. Jis išryškėja ne tik kaip genialus įvairiapusiškas mąstytojas, bet ir kaip didysis Mokytojas, pranašas, žmogaus sielos gydytojas. Aš Vydūną priskirčiau prie Šventųjų, prie tokių asmenybių, kurių pasaulio istorijoje ne daug. Tai tarytum naujausių laikų Dievo pasiuntinys (sakykim, kaip žydų Mozė). Nelengva įminti Vydūno fenomeno mįslę, kuri yra tarsi koks kosmosas. Knygos autoriai ją įminė.

Monografijos dvi dalis (*Gyvenimo ir veiklos kelias* ir *Neteikiu visai naujų, grynai savo pažinimų: filosofijos idėjų sistema*) parašė dr. V. Bagdonavičius, trečiąją (*Vydūno dramaturgija*) – prof. dr. A. Martišiūtė-Linartienė.

Įvado pradžioje cituojami jau senstančio mąstytojo žodžiai: *O tik labai norėčiau, kada teks gyvenimą baigti, būt buvęs tautoje aiški žmoniškumo apraiška ir tuo kitus*

tam žadinęs. Vydūno misiją žmonijai Jonas Mekas taip apibūdino: *Kristus ir Sokratas mokė savo gyvenimais. Iš visų lietuvių filosofų Vydūnas gal arčiausiai priėjo prie to*. V. Bagdonavičius pastebi, kad *jo fenomenas visą laiką buvo ir tebėra, kaip tas sfinksas – slėpiningas*. Savo gyvenimu, originalia kūryba jis *keistokas*, betgi visi genijai yra keisti, nes išsiskiria iš visuomenės savo intelektu, erudicija. Vydūnas buvo vertas Nobelio taikos premijos (būta siūlymų), betgi jis ne vokietis, ne anglas ar prancūzas, o grynas lietuvis (lietuvininkas). Vesdamas ekskursijas po Karaliaučiaus kraštą aš keliauninkams teigiau: jei Vydūnas būtų buvęs vokietis, jo vardas skambėtų kaip žymiausio Europoje filosofo bei teosofo. Jo ir mūsų laimė, kad pedagogas tėvas Anskis Storostas (buvo Pilkalnio apskrities Naujakiemio liaudies mokyklos mokytojas) ir motina Marija Ašmonaitė buvo lietuvininkai autochtonai. Ypač tvirta lietuvininkė buvo pamaldžioji motina, turėjusi didelės įtakos sūnui Viliui (Vilhelmui Storostui, ilgainiui pasivadinusiam šviesulio vardu Vydūnas).

XIX a. antrosios pusės prievartinės germanizacijos Prūsijos karalystėje sąlygomis tautiškai apsispręsti – tapsi vokiečiu (sotus gyvenimas, galbūt aukštos pareigos ir kt.) ar liksi pagal kraują ir protėvius lietuviu (žeminamas statusas visuomenėje, „*aukštesniosios nacijos*“ panieka lietuvių „*žemesnei*“ kultūrai, „*atsilikusiai*“ tautai, apskritai lietuviybės žeminimas) – buvo sunku. Viliukas po dvejonų pasirinko lietuviybę. Bus jau 50 metų, kai aš, rašydamas disertaciją apie lietuvių tautinę padėtį Mažojoje Lietuvoje, priėjau išvados: kas iš lietuvių pimenybę

teikė materialinėms gerovėms, turėjo „tapti“ (užsirašyti) vokiečiu, t. y. išduoti savo protėvius, savo giminę ir tapti jai svetimu. O kas tokiems „išdavikams“ atsitinka, žinome ir iš mūsų Lietuvos praeities ir netgi dabarties.

Visgi noriu pacituoti ant veikalų viršelio užrašytas trijų intelektualų mintis apie *Spindulį amžinosios begalinės šviesos*. Vincas Mykolaitis-Putinas: *Vydūno asmuo, principai ir gyvenimas, mokslas ir kūryba sudaro vientisą harmonišką visumą, kuri imponuoja savo susiderinimu bei vieningumu <...>*. Vytautas Landsbergis: *Mums šiandien verta ir prisiminti, ir dar geriau suvokti, jog didis Mažosios Lietuvos sūnus buvo ir vėl parėjo kaip didis visos Lietuvos mokytojas. Geriausia pamoka būtų jo gyvenimas ir darbai; jie rodytė rodė, kad meilė ir santaika yra galų gale stipresnės už neapykantą ir prievartą*. Vytautas Bičiūnas: *Vydūnas kalba į mus savo raštais, kalba, gyvu žodžiu, bet už vis labiau prakalba savo gyvenimo pavyzdžiu, iš kurio trykšte trykšta jo asmenybės taurumas, jo dvasios visatingumas ir artimumas ne tik lietuviui, bet ir kiekvienam žmogui, kuriam žmoniškumas nėra tuščias daiktas*. 2018 m. buvo paskelbti Vydūno metais, Lietuvoje ir užsienyje įvyko daugybė prasmingų renginių, Vydūno vardas skamba visame pasaulyje. 1993 m. apie jį sukurtas dokumentinis filmas *Tamsoje būti šviesa* (rež. Zacharijus Putilovas), 2018 m. per Lietuvos televiziją rodytas dar vienas filmas – *Išminties mylėtojas* (autorė Edita Mildažytė).

Kaiprašo monografijos autoriai, svarbiausioji Vydūno filosofinio, literatūrinio, eseistinio palikimo dalis pastaraisiais metais išleista keliais tomiais, fotografuotiniu būdu publikuojami atskiri veikalai. Išleista 10 autorinių Vydūno

gyvenimą, grožinę kūrybą bei filosofiją tyrinėjančių knygų, kolektyvinių rinkinių, parašyta keli šimtai mokslo ir populiarių straipsnių. Skaudu, kad Vydūno raštų leidybos neremia vyriausybė. O kiek išleista puošnių, bet menkaverčių, skurdaus turinio, menkinančių lietuvių knygų! Vydūniečių bei Mažosios Lietuvos patriotų pastangomis Klaipėdoje 2019 metais Vydūnui atidengiamas paminklas.

Vydūnas, sovietmečiu ignoruotas, atkurtoje Lietuvos valstybėje gražintas į universitetų, gimnazijų bei vidurinių mokyklų mokymo programas. Ši milžinišką darbą atliko energingai veikianti Vydūno draugija! Jos rūpesčiu 1991 m. spalio 19 d. iš Detmoldo (Vokietija), kur po karo gyveno Vydūnas, buvo parvežti ir prie Rambynų esančiose Bitėnų kapinėse (dabar nuolat tvarkomose šios draugijos) iškilmingai valstybiniu mastu palaidoti Mokytojo palaikai. Iš Vokietijos (Flensburgo prie Baltijos) parvežus Mažosios Lietuvos patriarcho Martyno Jankaus palaikus (tas titulas tinka ir Vydūnui) ir 1993 m. gegužės 30 d. čia juos palaidojus, vėliau buvo palaidoti ir mūsų pažįstamo Vokietijoje mi-

rusio Valterio Kristupo Banaičio, iš Australijos bei Vokietijos parvežti Tilžės Akto signatarų (kaip ir M. Jankaus) Valterio Didžio ir Jono Vanagaičio palaikai. Taip **Bitėnų kapinės tapo Mažosios Lietuvos panteonu**. Restauruotoje buvusioje Kintų mokykloje, kurioje Vydūnas mokytojavo, įsteigtas jo vardu pavadintas kultūros centras bei jam skirtas muziejus.

Kaip apibendrina knygos autoriai, Vydūnas atskleidė pačią žmogaus ir tautos esmę, tuo įnešdamas fundamentalų indėlį į teorinį tautos fenomeno pagrindimą, įtikinamai parodė, kad tautos gyvybė slypi jos kultūroje, jos kūrybos galių raiškoje. Praktinio veikimo ir skelbtų idėjų vienovę įkūnijęs Vydūnas yra labai artimas Mahatmai Gandžiui. Šis laikomas indiškuoju neprievartinio pasipriešinimo teorijos ir praktikos klasiku, o Vydūnas – jo lietuviškuoju analogu, *susiformavusiu senovės indų išminties poveikyje*. Jam svarbiausia vertybė – **žmoniškumas**, vidinė asmens laisvė.

(Visą straipsnį galima skaityti svetainėje www.donelaitis.info)



Vydūno kapas Bitėnų kapinėse

A. Vaškevičiaus nuotr.

Mažosios Lietuvos pažinimo knyga

Vytautas Šilas,

Mažosios Lietuvos tyrėjas

Mieliems *Donelaičio žemės* skaitytojams pristatau neseniai pasirodžiusią knygą, skirtą geresniam Mažosios Lietuvos reikšmės ir lietuvininkų vaidmens Lietuvos istorijoje suvokimui. Tai gilios mokslinės prasmės knyga *Mažosios Lietuvos ir lietuvininkų fenomenas Europos kultūroje*. Jos pavadinimu tapo Mažosios Lietuvos istoriko enciklopedisto dr. Algirdo Matulevičiaus ne kartą akcentuojama mintis, kad Mažosios Lietuvos ir jos etninių gyventojų lietuvininkų fenomenas yra ne tik Europos, bet ir pačių lietuvių dar iki galo nesuvoktas ir neįvertintas istorinis reiškinys. Besidomintys Kristijonu Donelaičiu ir jo Mažąja Lietuva, turbūt, jau įsidėmėjo ir dr. Algirdo Matulevičiaus pavardę. Nuo 1969 metų sistemingai tyrinėjantis Mažosios Lietuvos praeitį A. Matulevičius yra šimtų straipsnių apie ją ir kapitalinės keturtomės *Mažosios Lietuvos enciklopedijos* vyresnysis mokslinis redaktorius, Istorijos skyriaus vedėjas. Jis parašė pamatinę monografiją *Mažoji Lietuva XVII amžiuje. Lietuvių tautinė padėtis* (1989 m.) ir knygą *Tautos žadinimo šaukliai* (2017 m.; apie žurnalus *Aušra*, *Varpas*, aušrininkus ir varpininkus). Lietuvos Respublikos prezidentas Valdas Adamkus šiam ilgalaikiam *Mažosios Lietuvos reikalų tarybos* kolegijos nariui dr. A. Matulevičiui už Mažosios Lietuvos ir Prūsijos istorijos tyrinėjimus ir visuomeninę veiklą 2009 metais įteikė ordino **Už nuopelnus Lietuvai** Riterio Kryžių.

Knygos **Pratarmėje** pristatoma jos autoriaus Algirdo Matulevičiaus asmenybė ir nelengvas jo gyvenimo kelias, mokslinė

ir visuomeninė veikla. Rašoma apie jo pilietinę drąsą: jau būdamas Vilniaus universiteto studentu skaitė pranešimus apie XIX a. pabaigos–XX a. pradžios lietuvių tautinį sąjūdį įvairiuose SSRS universitetuose (netgi Novosibirsko); šaltinis – specfondeuose buvusi neskelbta medžiaga. Lietuviškumą jis paveldėjo iš tėvų: tėvas Antanas Matulevičius nuo XIX a. pabaigos dalyvavo lietuviškų organizacijų Vilniuje veikloje (klausėsi J. Basanavičiaus ir kitų aušrininkų bei varpininkų, bendravo su jais, su



Vilniaus krašto veikėjais Šlapeliais, Valeikomis). Aukojo lėšų lietuvybei stiprinti. Vilniuje gimusi motina Veronika Vaičiūnaitė-Matulevičienė baigė vienintelę tuomet buvusią lietuvišką mokyklą.

Plačiąja visuomenei skiriama knyga *Mažosios Lietuvos ir lietuvininkų fenomenas* apima daugiausia XVI a. – XX a. pradžios laikotarpį. Nagrinėjami ir XIII–XV a. įvykiai, kai Vokiečių ordinas užkariavo prūsų ir vakarinių lietuvių žemes. Knyga nėra labai lengvai skaitoma, nes pilna enciklopedinių faktų, įvykių. Tai gana organiškai sukomponuotas kūrinys, kurį autoriaus sugebėji-

mas apjungti senovę su šių dienų gyvenimu padarė ne tik išpūdinę, bet ir tikrai vertingu veikalu. Knyga yra sudėliota iš šių skyrių: **Lietuvininkai** (jų tapatybė); **Keiliaujantiems po Mažąją Lietuvą** (po dabartinę Karaliaučiaus sritį); **Mažosios ir Didžiosios Lietuvos studentai Karaliaučiaus universitete XVI a.–XIX a. I pusėje ir jo auklėtinių nuopelnai lietuvių raštijai; prūsai, lietuviai, lietuvininkai, vokiečiai ir lenkai bei mozūrai Prūsijoje; Tilžės Aktas.**

Skyrelyje **Lietuvininkai** pirmą kartą plačiai ištirta lietuvininkų etnogenezę, tautinę savimonę bei jų etnokultūrinės, etnoteritorinės bendruomenės susidarymas. Mažosios Lietuvos autochtonai (nadriviai, skalviai, sembai ir kiti lietuviai) save vadino lietuvininkais. Priminsiu, kad ir Pskovo, ir Naugardo metraščiai lietuvius vadino lietuvininkais (*litovniki*), lietuviai lietuvininkais yra vadinami ir 1642 m. laidos Konstantino Sirvydo *Lenkų-lotyčių-lietuvių kalbų žodyne!* Taigi, Mažosios Lietuvos autochtonai per kelis amžius mums išsaugojo senąją *lietuvininko* savivardį. Iki XVI a. baigė formuotis Mažosios Lietuvos arealas. 1525 m. žlugus Vokiečių ordinui, susikūrė pasaulietinė Prūsijos kunigaikštystė, plito Reformacija ir jos dėka raštija gimtosiomis kalbomis. Mažosios Lietuvos teritoriją praplėtė dalis šiaurės bartų, šiaurės notangų, galbūt ir šiaurės varmių. A. Matulevičius pabrėžia, kad taip susiformavusią lietuvininkų visuomenę XVI–XVIII a. vokiečių humanistai traktavo ne kaip kokią tautinę mažumą (dėl vėlesnės aktyvios germanizacijos lietuvininkai mažuma tapo tik XIX a. II pusėje), o kaip vientisos lietuvių tautos, gyvenančios šia-

pus ir anapus Prūsijos valstybės sienos, etnosą.

Nepaisant to, kad valstybinės sienos – Prūsijos ir LDK – perskirtos abi tautos dalis tolino skirtingos konfesijos, politinė, socialinė ir ekonominė sankloda, jos visą laiką jautė etnoteritorinį bendrumą, nuolat bendravo jų inteligentija. Kur dabar šios lietuvių tautos dalies žmonės? Juos siekė visiškai germanizuoti Vokietijos nacional-socialistai. Pribaigė jų idėjiniai pasekėjai Sovietų Sąjungos bolševikai: per jų nuo 1944 m. pabaigos įvykdytą vietos gyventojų (ir vokiečių ir lietuvininkų) genocidą autochtonų Karaliaučiaus krašte beveik neliko. Nors senuosiuose žemėlapiuose liko lietuvių duoti gyvenviečių ir vandenvardžių pavadinimai, tik kronikose, dokumentuose, knygose liko jų raštijos, kultūros, visuomenės veikėjų vardai. Liko prūsų ir lietuvininkų žemė! Ką mes geriau prisimename: buvo Mažvydas, Bretkūnas, Donelaitis, Milkus, Rėza, Vydūnas, Jankus. O kūrė ir dešimtys kitų šviesuolių. A. Matulevičius kviečia keliauti į pagrindinę Mažosios Lietuvos dalį – į Karaliaučiaus kraštą, prisiminti ten dirbusius lietuvių (ir prūsų) raštijos, apskritai kultūros, politinius ir visuomenės veikėjus.

Skyrius **Keliaujantiems po Mažąją Lietuvą. Kultūros paveldas** pradedamas 1989 m. A. Matulevičiaus sudarytu žemėlapiu *Lietuvininkų teritorija iki maro ir Didžiosios vokiškosios kolonizacijos*. Karaliaučiaus kraštas yra autoriaus daug kartų išvaikščiotas, išvažinėtas. Deja, Karaliaučiaus srities administracija, matyt nutarusi, kad jam jau gana keliauti, 2003 metų balandį uždraudė įvažiuoti į šį kraštą (konkrečiai, už ką – niekada neaiškino). Pasakojimų tekste aptariamas pažintinės kelionės maršrutas nuo Eitkūnų

(vok. *Eydtkuhnen*; dab. rus. Čerņyševskoje) pro Tolminkiemį (*Tollmingkehmen*; Čistyje Prudy), su nedideliais pavingiavimais, į Įsrutį (*Insterburg*; Černiachovsk). Iš ten į Ragainę (*Raganita, Ragnit*; Neman) ir Tilžę (*Tilse, Tilsit*; Sovetsk). Tiems, kas nenorėtų čia užbaigti savo kelionę, A. Matulevičius siūlo nuo Įsruties važiuoti pro Narkyčius (*Norkitten*; Meždurečje); juose 1993 m. buvo pastatytas ir vyskupų pašventintas kenotafas Didžiojo prūsų sukilimo (1260–1274) vadui Herkui Mantui; deja, nugriautas jau 1994 m.

Toliau, pro Tepliaivą (*Tapiau*; Gvardeisk) į Karaliaučių (*Koenigsberg*; Kaliningrad). Po to būtinai aplankyti Pabėtus (*Pobethen*; Romanovo), kur baigia griūti vienintelis pasaulyje su prūsų raštija susijęs bažnyčios pastatas-paminklas. Kaip ir per savo įprastus pasisakymus, autorius nevengia nukrypimų ir, vesdamas keliauninką per visą Karaliaučiaus kraštą, pataria aplankyti ir kiek toliau nuo tiesioginio maršruto esančias vietas, pvz., užvažiuoti į Valtarkiemį, Pokarbius, Balgą, Laukstyčius (pilyje rasti K. Donelaičio rankraščiai, manoma, čia buvo slėptas ir Gintaro kambarys), Šventapilę, Romintą, Prūsų Ylavą, Vėluvą, Labguvą, Pilkalnį. O galop ir kitapus Nemuno esantį šventąjį Rambyną, M. Jankaus spaustuve Bitėnuose. Man, kaip bene pirmojo išspausdinto (1990 m.) lituanistinio vadovo po Karaliaučiaus kraštą *Mažosios Lietuvos kultūros pėdsakai Kaliningrado srityje* autoriui (kartu su kraštotyriminku Henriku Sambora), yra malonu, kad A. Matulevičius informaciją apie lankytinas vietas patikslino, papildė, aktualizavo.

O kiek paslapčių saugo garsioji didžiulė Romintos giria! Čia buvo Prūsijos kunigaikščių, karalių, Vokietijos imperatorių medžioklių

plotai, medžioklės vilos, rūmai. Čia 1894 m. lankėsi Rusijos imperatorius Nikolajus II. Čia Vokietijos Reicho maršalas H. Geringas su Prūsijos gauleiteriu E. Kochu 1940 m. priėmė SSRS vidaus reikalų komisarą L. Beriją...

Labai informatyvus yra knygos skyrius apie Karaliaučiaus universiteto studentus: **Mažosios ir Didžiosios Lietuvos studentai Karaliaučiaus universitete (Albertinoje) ir jo auklėtinių nuopelnai lietuvių raštijai XVI a. – XIX a. I pusėje**. Jis padės skaitytojui suvokti ir įsisąmoninti šios mokslo įstaigos reikšmę lietuvių kultūrai, mokslui, krikščionių tikėjimui. Karaliaučiaus universitetas (įsteigtas 1544 m.) iškilio kaip itin žymus lietuvių evangelikų liuteronų dvasininkų, kartu ir lietuvių raštijos, švietimo darbuotojų rengimo židinys. Jį 1548 m. baigė pirmosios lietuviškos knygos *Katekizmas* (1547) autorius Martynas Mažvydas, 1636 m. – lietuvių kalbos gramatikos autorius Danielius Kleinas, 1695 m. – lietuvių kalbos tyrėjas Pilypas Ruigys, 1740 m. – pirmasis lietuvių literatūros klasikas Kristijonas Donelaitis, 1844 m. – baltistas Frydrichas Kuršaitis ir daugelis kitų.

Iš Vokietijos gavęs universiteto studentų sąrašų (matrikulų) tomus, A. Matulevičius kelerius metus nagrinėjo kiekvieno iš jų įmatrikuliacijos metus, kilimo vietą, tautybę, socialinę padėtį. Stojantieji į Karaliaučiaus universitetą buvo užrašomi pagal tautybę arba pagal kilimo vietą. Išanalizavęs 1544 – 1829 metais studijavusiųjų pavardžių sąrašus ir kitus negausius šaltinius, A. Matulevičius rado šimtus jaunuolių iš Mažosios Lietuvos, dešimtys jų buvo su lietuviškomis pavardėmis; vien Donelaičių ir Perkūnų buvo po devynis, Gedkantų – 10, Liaudynų – 13.

(Pabaiga kitame numeryje)

